

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 1

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.33

BAŞKAN : Nimet BAŞ (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ : Mehmet Naci BOSTANCI (Amasya)

SÖZCÜ : İdris ŞAHİN (Çankırı)

KÂTİP : Cengiz YAVİLİOĞLU (Erzurum)

----- 0 -----

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, toplantı yeter sayımız vardır, toplantıyı açıyorum.

Toplantımızın gündeminde, sizlerin de bildiği gibi, geçen hafta kararlaştırdığımız üzere, komisyonda görevlendirilecek uzmanlarla ilgili kurumlardan istenecek bilgi ve belgelere ilişkin değerlendirilmesi önerilerin yer almakta.

Çok değerli üyeler, çalışma programımız uyarınca bugün itibarıyla alt komisyonlarımızın önerilerini değerlendirmek suretiyle komisyonumuzda görevlendirilmesini uygun bulduğunuz uzmanları kurumlarından talep edeceğiz. Böylece, bu hafta içerisinde uzmanların görevlendirilmeleri ve komisyonda çalışmaya başlamaları konusunu tamamlamış olacağız.

Bilgisine başvurulacak kişilerle ilgili olarak sanırım alt komisyonlarımız önerilerini somutlaştırmaya başladılar.

Çalışma programımıza göre, üçüncü ayda asıl dinlemelerimizi yapmayı planlamakla birlikte, önümüzdeki ay da bazı dinlemeleri yapabiliriz. Bu nedenle, alt komisyonlarımız bu konudaki önerilerini öncelikle 5-10 kişilik kısa listeler hâlinde hazırlayıp Komisyona sunabilirler. Alt komisyonlarımızın bu konuyla ilgili varsa önerdikleri isimler, bugün de tartışabiliriz.

Bugün karara bağlayacağımız hususlar ne? Önceden tüm isimleri belirlemek ama mümkün olduğu kadar çerçeveyi çizmek. Elbette dinlemeler neticesinde başka birilerinin daha bilgisine ihtiyaç duyulması söz konusu olursa bunlar da ilave edilebilir.

Şimdi, gündeme geçiyoruz. Öncelikle, geçen hafta kararlaştırdığımız alt komisyonların gündemimizdeki konulara ilişkin öneri ve listelerini müzakere ederek başlayalım.

İsterseniz, bir öneri olarak sunuyorum, alt komisyon başkanlarına bu anlamda söz verelim, önerilerini sunsunlar, daha sonra da yine Komisyon üyelerine o öneriler üzerinde söz verelim. Mümkün mü?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 2

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Mümkün de, bu konuda bir açıklama yapalım isterseniz alt komisyonla ilgili, ondan sonra.

Şimdi, bizim alt komisyon başkanı da yok, AKP’li üye arkadaşlar da komisyon toplantısına gelmediler. Dün, saat 15.30’ta kararlaştırmıştık. Cengiz Bey telefon etti, bizim toplantı bittikten sonra, yanlış bir anlaşma olduğunu ve saat konusunda ihtilaf olduğu için intikal edemediğini söyledi ama bizim başkanımız hiç yok, şeyden sonra kayıp. Dolayısıyla biz orada bir çalışma yaptık Ahmet Bey’le ama diğer arkadaşlar işin içerisine dâhil olmadılar. Doğrusu, ben çok gayriciddi bir şekilde bu alt komisyonun işlediğini ya da işlemediğini gördüm. Öncelikle bunu açıklayalım, yani biz başkanla görüşemedik bir türlü. Başkan olmasına rağmen, bize bir şey de söylemedi, şu saatte veya bu saatte diye.

BAŞKAN – Ben bir açıklama getireyim.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Buyurun.

BAŞKAN – Mustafa Şentop Bey aynı zamanda Anayasa Komisyonunda olduğu için ve Anayasa yazım çalışmaları başladığı için BDP’li üyeye birlikte bizim komisyonumuzun çalışmalarına katkı sağlayamayacak duruma geldiler. Bu nedenle de kendisi Meclis Başkanlığına bu komisyondan istifasını verdi. Bugün itibarıyla da, şu anda oylaması yapılmamış olmakla birlikte, bizim grubumuzdan Enver Yılmaz Bey, İstanbul Milletvekilimiz, bu Komisyona katkı sağlayacak ama bu okunmadığı için, şu anda burada her milletvekilinin her komisyon toplantısını izleyebileceği İç Tüzük kuralı çerçevesinde burada yoksa şu anda seçilmiş biri olarak değil ama büyük bir olasılıkla Genel Kurulda bugün itibarıyla ismi oylandıktan sonra, sizin alt komisyonunuzda meydana gelen, bizim komisyonumuzun istediği bir sonuç olmasa da maalesef arızı bir durum söz konusu oldu, onun bu hafta içerisinde giderileceğini ümit ediyorum. Dolayısıyla alt komisyon üyeleri olarak sizlere bu anlamda söz vereceğim. Yani Cengiz Bey’e, size. Biz 60 artı 1971 muhtırası konusunu değerlendirerek başlayalım. Hepinize tek tek bu konuda söz vereceğim.

Kim söz almak istiyor?

Buyurun.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Bizim alt komisyonda tespit ettiklerimiz, belgeler, dinlenecek kişiler ve yine basın-yayın organlarıyla beraber hem 60, 27 Mayıs hem de 12 Mart Muhtırasıyla ilgili olarak bir belirlememiz var Ahmet Bey’le birlikte, Cumhuriyet Halk Partili Değerli arkadaşım ile birlikte biz belirledik. Diğer arkadaşlarla görüşemediğimiz için, dinlenecek kişiler konusunda oradan onlar nasıl bir isimleme yapacaklar, onu tabii dolaylı

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 3

olarak bilmiyoruz ama bizim belirlediğimiz isimler var, bunları aktarabilirim ancak tabii bu darbeleri irdelerken darbeleri hazırlayan koşullar çok daha fazla önem arz ediyor. Yani darbeye rol alan kişiler bana göre figüranlar. Asıl darbeyi hazırlayan şartların sorgulanması ve irdelenmesi gerekiyor. İki temel ve basit şey söyleyeyim: Bunlardan bir tanesi, tek partili hayattan çok partili hayata geçilmiş. Bunlardan bir tanesi, daha henüz yeterince burjuvazisi, bürokrasisi, sivil toplum kuruluşları, eşrafı örgütlenmemiş, örgütsüz bir toplumdaki bir örgütlü bürokratik topluma geçiliyor. Bu örgütlü ve bürokratik toplum süreç içerisinde ilk kuruluş aşamasından itibaren kendilerine bir ayrıcalıklı yer ve ayrıcalıklı bir statü belirlemişler ve bu statünün kazanılmış hakları olduğunun çünkü kendileri aynı zamanda devletin kurucusu, devletin kurtuluşunu sağlayan kişiler olması sebebiyle bunu kendileri için bir hak olarak gördükleri anlaşılıyor. Bunun süreç içerisinde bir süreklilik kazanması, ileriye doğru bir süreklilik kazanması bu hukuka yönelik olarak yani kendilerinin belirlediği, tayin ettiği, tespit ettiği hukuka karşı meydana gelen gelişmelerin zaman zaman silaha başvurarak, zaman zaman da diğer yöntemlere başvurarak devre dışı bıraktıkları gözleniyor veya böyle bir yöntemle girildiği gözleniyor. Şimdi, birinci boyut bu.

İkinci boyut şu: 1960 darbesini hazırlayan, bana göre mevcut yönetim içerisinde dışarıyla, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'yle olan ilişkiler. Amerika Birleşik Devletleri'yle olan ilişkilerin temeli bu soğuk savaş şartlarında Marshall ve Truman doktrini, arkasından gelen NATO'ya giriş, dolayısıyla sistemdeki taşları yerinden oynatmış ve bu da bir anlamda temel itibarıyla hareketi ya da demokratik gidişi belirli hassasiyetlere bağlamış olduğunu gözlemliyoruz. O süreç içerisinde mesela dikkate alınması gereken iki tane önemli olay burada var. Birincisi 6-7 Eylül hadiseleri. İkincisi, Kıbrıs hadiseleri, Kıbrıs da Zürih ve Londra antlaşmalarıyla neticelenen bir olgu. Bunun çok dikkate alınmasını ben önemsiyorum. Nedeni de şu: 12 Eylül'ün de aslında 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'yla yakından alakalı olduğunu düşünüyorum. Onun arkasından gelen Yunanistan'ın NATO'dan çıkması ve NATO'ya dönüşte problem yaşaması, Humeyni rejiminin İran'da, Afganistan'da Babrak Karmal rejiminin Afganistan'da kurulması Türkiye'nin soğuk savaş şartlarındaki domino taşlarının devrilmesiyle neticelenecek bir olguyu Türkiye'de de meydana getirmemek için Türkiye'de bazı tedbirler alındı. Bunlardan bir tanesi 24 Ocak kararlarıdır. 24 Ocak kararlarının temel itibarıyla aslında 12 Eylül olmasaydı, 24 Ocak kararlarını uygulayamazdınız. Onun için 24 Ocak kararları aslında 12 Eylül'ün uygulanması için de bir gereklilik ve zorunluluk olarak ortaya çıkıyor. O hâlde, demek ki olguları irdelerken olguların arkasındaki iç ve dış diyalektiği

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 4

kavrayıp o diyalektik üzerinde kişilere öngörülen rolleri algılayıp onun üzerine gitmemiz gerekiyor.

60 darbesi bir model darbedir. Bunu çok iyi anlamak lazım ki bundan sonraki darbeler 60 darbesinin çocuğudur: 60 darbesiyle üretilen anayasa aslında 71 muhtırasını da bir anlamda şekillendirmiştir. Ondan sonraki süreç içerisinde de bu bir gelenek hâline gelmiş ve biraz önce söylediğim iç ve dış şartların oturması hâlinde, meydana gelmesi hâlinde de oradaki aktörler değişmiş olmakla beraber yeni gelen aktörler aynı tavrı sürdürmüşlerdir.

Bunu söyledikten sonra, isterseniz şeye geçelim, bu genel değerlendirmeydi, isimlere geçelim, bizim belirlediğimiz isimlere.

BAŞKAN – Süre itibarıyla şöyle bir şey yapalım: Yani isimler konusunda komisyonda tek tek dinlenecek, davet edilecek isimler üzerinde bir tartışma açmayalım, komisyonların belirlediklerini biz çağıracağız zaten Komisyon Başkanlığı olarak. Listeleriniz belirlensin, onlar alt komisyonlarda kalsın, isim isim onları burada tartışmayalım istiyorum. Somut olaylara ve olgulara değindiniz, doğru bunlar da araştırılması gereken konular, zaten alt komisyonun görev alanında. Biz bugün bu anlamda belirlenmiş şeyleri. Bu konuda inisiyatifi size bırakmak durumundayız çünkü hem ilaveler yapabilirsiniz, çıkarmalar yapabilirsiniz, daha sonraki süreçlerde de şey olabilir. Yine de üzerinde tekrar bir değerlendirme yapmak istiyorsanız ikinci turda tekrar söz verelim.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Peki.

BAŞKAN – Ahmet Toptaş Bey, buyurun.

Birinci etapta araştırılacak konular üzerinde o zaman bir görüşmeye başlıyoruz.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, 1960 ihtilali 1950’de başlayan demokratik sürecin sonunda, olaylar zincirinin sonunda gelen bir ihtilal. 1950 yılında Demokrat Parti çok partili rejime geçildikten sonra iktidara gelmiş, 1954’te yeniden seçim kazanmış ama seçimi kazandıktan sonra kendi gücünü abartarak ve hukuku, demokratik ilkeleri, özgürlükleri bir kenara bırakarak toplumda bunlara toplumda sahip çıkmak isteyen ciddi bir muhalefetin oluşmasına sebep olmuştur. Yani bu süreci incelediğimiz zaman göreceğiz ki iktidara geldikten hemen sonra Cumhuriyet Halk Partisinin, karşısındaki ana muhalefet partisinin mal varlığına el koymuş, karşısındaki muhalefet partisi Bölükbaşı’nın milletvekili seçildiği ili vilayetlikten kazaya dönüştürmüş. Ardından, sürekli basında muhalefetin sesini duyuran ya da iktidara karşı eleştiri yapan bütün basın organlarını kapatmış, bu konularda yazı yazan bütün gazetecileri de cezaevine

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 5

göndermiş. Türkiye’de siyasi yaşamı ciddi bir gerilim altına sokmuş ve toplumda muhalefetin bütün alanlarda sesini kesmiş. Yani bu ülkenin Ulusal Kurtuluş Savaşı’nın ulusal kahramanlarından İsmet Paşa’nın bile Ankara dışına çıkmasını engelleyecek davranışlarda bulunmuş. Bu seriden birçok toplumsal olay yaşanmış, artık tek parti iktidarı ülkeyi yönetemez hâle gelmiş. Yani yönetenler ülkeyi yönetemez hâle gelmiş, yönetilenler de eskisi gibi yönetilmemek için kendi haklarını meydanlarda aramaya başlamış, siyasi alanlarda aramaya başlamışlar. Sonuçta, buraya gelirken dış dinamiklerin de çok önemli rolleri var. Türkiye NATO’ya girmiş, önce bir Amerikan kredileriyle, Truman Doktrini sonucunda Marshall yardımıyla bir rahatlama gelmiş ekonomiye fakat süreç içerisinde Türkiye’nin ağır sanayisini geliştirmesine muhalefet eden, yani Türkiye’de ağır sanayinin kurulmasını engellemek isteyen Amerika ve diğer müttefikleriyle birlikte Türkiye’ye verilen krediler kesilmiş, Türkiye’nin hareket kabiliyeti de bu arada azaltılmış. Menderes buna karşı direnmek için Sovyetler Birliği’yle ilişki kurmaya çalışmış, Sovyetler Birliği’ndeki iktidar değişikliklerinden sonra Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki yumuşamanın da verdiği havayla Sovyetler Birliği’ne yönelmiş, buradan krediler almak ve kendi iç sorunlarını, ekonomik sorununu çözmek için çabalara girişmiş, bu da akamete uğramış en sonunda ve bu süreç içerisinde bana göre bugüne kadar edindiğim izlenim, bilgi, belge, elimde olanlara göre meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı toplumun bütün kesimlerinde bir muhalefet, bir direniş ve bunların da gerektiğinde silahla bastırılması, hapisle bastırılması, bu arada yargı bağımsızlığını ortadan kaldıran, o güne kadar, ne kadarsa yargı bağımsızlığı ve hâkimlerin zapturapt altına alınıp kendilerine yönelik kararları almaya teşvik eden bir yargı sistemi, bir yargıç sistemi oluşturulmuş ve bütün koşullar birleşince bir ihtilal ortaya çıkmış. 60 ihtilali, kısaca karikatürize ettiğim bu süreçten sonra gündeme gelmiş.

60 ihtilalinden sonra, o güne kadar çağdaşları içerisinde en ileri anayasalardan birisi yapılmıştır. 61 Anayasası o güne kadar kendi çağdaşları, yapılan anayasalar içerisinde en ileri anayasadır. Bugün bile, o hakları geri getirmek için uğraşırken, o hakların yanına bile yaklaşamadığımız ortadadır. Yani ilk kez sendikalar bu dönemde yasal düzeye ulaşmış, emek örgütlenmeleri, üniversiteler o zaman özerkliğe kavuşmuş, yargıç teminatı o zaman gelmiş, hükûmeti denetlemek için, idareyi denetlemek için kuvvetler ayrılığı gerçekten ciddi olarak o anayasayla gündeme getirilmiş ve uygulamaya konulmuş ama 71 sürecine gelindiğinde bu Anayasa’nın verdiği özgürlükler yeniden kısıtlanmak istenmiş, bu Anayasa’nın verdiği özgürlüklerden yararlananlar daha güçlenmiş, iktidara gelmişler,

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 6

Türkiye'yi kontrol etmek isteyen, dizayn etmek isteyen güçlerle buna karşı bu Anayasa'nın yarattığı bu olanakları ortadan kaldırmak için ve yine emek-sermaye çelişkisinden doğan çatışmalar, toplumsal çatışmalar toplumda demokrasinin, özgürlüğün savunuculuğunu yapanların susturulması anlamında bir süreç sonunda 71 darbesi, muhtırası gelmiş, aslında bir darbedir ve 71 darbesiyle 61 Anayasa'sının bütün kazanımları geri alınmış, bütün örgütlenmeler yok edilmiş, demokrasi üzerinde bütün şeyler kaldırılmış, demokrasinin gelişmesine yol açan bütün yollar tıkanmış ve 71'de de böyle bir garabet başımıza gelmiş.

BAŞKAN – Ahmet Bey, sürenizi hatırlatarak, devam edin.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – İzin verirseniz bir cümle söyleyeyim.

BAŞKAN – Tamam.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Biz bu kronolojik konularla ilgili toplumsal, siyasal, dış, iç bütün dinamikleri de içeren olaylar zincirinin araştırılması konusunda bir liste hazırladık Özcan Bey'le, Cengiz Bey'e de verdim onu. Bunların şahsen araştırılmasını istiyorum. İsterseniz, bunları da okuyacağım, size sunacağım geniş olarak da.

BAŞKAN – İsterseniz, söz sürelerine dikkat ederek ihtiyaç hâlinde tekrar bir ikinci tur yaparız.

Cengiz Bey, buyurun.

CENGİZ YAVİLIOĞLU (Erzurum) – Tabii komisyonumuzdan ayrılan arkadaşımız, Sayın Başkanımız Mustafa Bey'in olmaması nedeniyle bir kopukluk oldu. Ben de arkadaşlarımızı, Ahmet Bey'i ve Sayın Yeniçeri'yi arayarak belirlediğimiz saatte toplanamamaktan dolayı özür dilemiştim. Bu tamamen teknik bir hata idi fakat bu şu anlama gelmiyor: Sayın Hocam, yani biz işe oldukça ciddi bir şekilde bakıyoruz ve çok ciddi bir şekilde de çalışıyoruz. Yani incelenmesi gereken konularla alakalı olarak ben önemli bir çalışma metni çıkardım. Mesela, çalışma başlıklarını öncesinden sürecine, sürecinden sonrasına kadar, kurumları da içerisine alacak genişlikte, yaklaşık 20 sayfalık bir çalışma çıkardım. Yine süreç içerisinde aktörlerin kimler olduğu, hayatta olanlar, ölenler, Millî Birlik Komitesi üyeleri, bunların süreç içerisindeki rolleri, hepsini teker teker çıkardım Sayın Hocam.

Şimdi, tabii, burada başlıkları bir bir inceleyip, bir bir konuşup üzerinde değerlendirme yapma imkânımız yoktur. Bu alt komisyonumuzun işi.

BAŞKAN – Alt komisyonun takdirinde olan husus zaten onlar.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 7

CENGİZ YAVİLIOĞLU (Erzurum) – Evet fakat ana başlıkları itibarıyla ben şöyle bir şey yaptım: 27 Mayıs öncesi yaşanan olayları ciddi manada tetkik etmek lazım, incelemek lazım. Mesela 14 Mayıs 1950 seçimlerinin neticesinde, orada yankıları var, hemen akabinde 54'te yapılan ikinci seçimde iç cuntalaşmalar var. İspat hakkı tartışmaları ve onun, yine cuntalaşmaların etkisiyle Demokrat Partide bölünmeler var. Bunlar daha sonra cuntayı besleyecek süreçler, örtbas edilen bir darbe girişimi var, 9 subay olayı. Bu önemli bir olaydır. 28-29 Nisan 60 İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde önemli olaylar var. Bunlar da birbirleriyle ilişkili olan olaylar. Yine 21 Mayıs 60'da Harbiye yürüyüşü var. Bunların aktörlerine bakmak lazım. Bunlar daha sonra Millî Birlik Komitesi içerisindeki o beraberlik ve oluşturulan yeni yapının öncesinde bunların neler olduğuna ışık tutacak olan olaylar.

Yine bu dönem öncesine, 60 öncesine yönelik olarak döneme tanıklık eden kişilerin görüşleri var. Onları da teker teker çıkardım. 27 Mayıs 60 darbesi sonrası yaşanan olaylar ki burada Millî Birlik Komitesinin kurulması, Yassıada duruşmaları, bu Yassıada infazlarının yapılışı, oradaki irtibatlar, daha öncesinde bir dezenformasyon süreci var, o süreçlerin duruşmalara etkileri ve sonucunda ortaya çıkan yeni kurumsallaşmalar açısından onların birbirleriyle olan bağlantılarını, kronolojik olarak tarihleriyle birlikte çıkardım, olayların birbirleriyle bağlantılarını okumalarımından çıkarmış olduğum sonuçlar ve bu olayların da aynı zamanda aktörlerini teker teker çıkardım. Bu aktörler içerisinde yaşayanlar var, yaşayanların dinlenmesi lazım, hatıraları üzerinden gidilmesi, bulunan bulgular var çünkü orada. Hatta hafta sonu birkaç kişiyle de görüştüm, İstanbul'a gittim. Bu işin aktörlerinden birkaç kişiyle de görüşmelerim oldu.

Yine Yassıada duruşmaları sırasında var olan şeylerden birisi, kanunların o dönemde çıkarılıp geriye dönük uygulanması problemi var. Onun için, bunlar süreç içerisindeki olaylar. Tabii yine orada kurucu meclisin teşkili, bunların üyeleri, daha sonrasında Millî Güvenlik Kurulunun oluşturulması, üyelerinin kimlerden oluştuğu, Anayasa Mahkemesi üyelerinin kimlerden oluştuğu, Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin kimlerden oluştuğu ve nasıl oluştuğu, meşruiyetlerinin olup olmadığı, dönemin kendi yapısı içerisinde ve sonrasında hukuk kuralları içerisinde meşruiyetinin olup olmadığı, bağlantılarının ne olduğu, özerk üniversitelerin oluşturulması vesaire... Bunlar da sürece yönelik şeylerdir Sayın Hocam, sürece yönelik bir plandır.

Yine sürecin sonrasında, hatta öncesinde ve sonrasında takınılan tavırlar itibarıyla 27 Mayıs darbesi ve basın, siyasi partiler ve 27 Mayıs arasındaki mesafe, tutum, sivil

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 8

bürokrasi ve yargı-27 Mayıs ilişkileri. 27 Mayısın ordunun iç işleyişine yönelik etkileri çünkü orduya da bir darbedir bu nihayetinde. 27 Mayıs-üniversitesi, sendikalar ve çeşitli meslek kuruluşlarıyla yine aynı şekilde ilişkiler. Özel sektör ilişkileri. Dış faktörlerin darbe süreçlerine etkileri bağlamında 8 Nisan 1961, Anadolu'ya nükleer başlıkların kurulması meselesi. Tabii 12 Eylülde de bu ilişkiler var. Yani NATO'ya Yunanistan'ın üyeliğinin kabulünün, Evren'in rolünün ne olup olmadığı, o sürecin devamı.

65 seçimlerinden 12 Mart muhtırasına, sivil-asker ilişkilerini de yine bu bahsetmiş olduğum mantık içerisinde olayları da dikkate alarak incelenmesi gereken 20 tane ayrı olay başlığı çıkardım. Bunların incelenmesi lazım bu olayların açıklığa kavuşturulabilmesi için ve elde edilen bulgularla birlikte, önerilebilecek kısa vadede sonuçların ne olabileceğinde de kısmi birtakım şeylerim oldu. Tabii, bu işin sadece bir kısmı.

İsimlerle ilgili de ciddi bir araştırma yaptım. Hangi isimler dinlenmeli? O dönemde özellikle Millî Birlik Komitesi içerisinde bulunup da yaşayanların kimler olduğunu, bir kısmının yaşadığına dair şeylerimi aldım, birkaç tane sorgulama yapacağım nüfus idaresinden, ondan sonra da net tablo çıkmış olacak ama hâlihazırda elimde 50'ye yakın isim var, ciddi bir isim potansiyeli çıkarmış oldum. Diğer taraftan, araştırmanın yapılması aşamasında önerilecek, tartışılacak hususlar içerisinde de çok ciddi, önemli birtakım şeyler çıkardım, şartların neler olduğunu, nasıl oluştuğuna dair.

Tabii şurada haklısınız Hocam: Bunları buraya gelmeden önce Ahmet Bey'le, sizlerle konuşmam lazımdı, görüşmemiz lazımdı, bir tek metinle buraya gelmeliydik. Burada değil, doğrusu tartışmalarımızı orada yapmalıydık fakat bu tamamen yanlış bir anlama, teknik bir hata, onun için özür de diledim her ikinizden fakat çalışmamızı asla, ama asla disiplinsiz bir şekilde, konunun önemine vurgu yapmaksızın veya önemini anlamaksızın, algılamaksızın bir zaman süreci geçirelim anlayışı içerisinde değiliz. Onu özellikle belirtmek isterim Hocam. Yani bu noktada çalışmalarımızı çok ciddi bir şekilde yapıyoruz. Yaklaşık, bu dediğim çalışmaları yaptım, 20 sayfaya yakın da bir metin çıkardım, bunları da sizlere takdim edeceğim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum, sağ olun Cengiz Bey.

Feyzullah Bey, buyurun efendim.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Ben daha çok usulle ilgili bir şeyler sormak istiyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 9

Birincisi, bu bütün alt komisyonların dinleyeceği isimleri burada bizler mutlaka teker teker herhâlde göreceğiz, bunu görmemiz gerektiğine inanıyorum. Bu arada da olaylarla veya isimlerle ilgili bizlerin de önerileri dikkate alınacak mı, onu sizden öğrenmek istiyorum.

Diğer yönden, bir de buraya belge getiren arkadaşların kendileri için veya kendi komisyonları için de olsa bu belgeleri hepimize dağıtmalarından yanayım çünkü bu alt komisyonlar geçici şeyler, asıl olan komisyondur, komisyonun bir raporu sonunda verilecek, alt komisyon raporu diye verilmeyecek bunlar. Bunlar bizde olursa üzerinde dururuz diye düşünüyorum. Eğer ikinci bir defa söz verilecekse listeler okunduktan sonra, bizlerin de bazı sözleri olabilir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – İsimleri muhakkak burada tek tek belki değil ama üzerinden bir geçmemiz lazım çünkü dublikasyonlar olacaktır, hem onları önleme...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Yani çift söylenenler...

BAŞKAN - ...hem de bazı ortak isimler üzerine arkadaşlar geçen toplantıda zaten yöntem ifade etmişlerdi “Gidelim, bütün komisyonlar adına onlarla görüşelim.” diye, yani böyle bir yöntem de olabilir yahut da her bir komisyon ayrıca gidebilir ama o tür çift isimleri görmek ve ona göre bir tarz geliştirmekte fayda var.

Mehmet Bey, buyurun...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Belgelerle ilgili de bir şey sormuştum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Belgelerle ilgili tabii ki... Buraya belge getiren arkadaşlar bir fotokopi yaparlarsa yahut da girerken görevli arkadaşlar...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Görevliler de bunları çoğaltıp verirlerse bize...

BAŞKAN – Görevli arkadaşlara verirlerse, burada fotokopi yapma imkânı var. Yani belge getiren arkadaş on dakika önce gelir, arkadaşlara verirlerse...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Hazırlıklarını da aynı şekilde istiyoruz Sayın Başkanım. Yani arkadaşımız bir şey hazırlamış, bizde de bulunsun ondan. Biz de hazırladığımızı onlara verelim.

BAŞKAN – Peki, şöyle yapalım: Kritik, önemli gördüklerini sunsunlar, diğer türlü bir evrak bolluğuna da sebep olmayalım.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Bolluğunun zararı olmaz bize, size olur da bize olmaz!

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 10

BAŞKAN – Peki.

Buyurun Özcan Bey.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Şimdi, bu darbe, arkadaşlar bir bütündür, parçalanamaz. Süreç hepsi birbirini beslemiştir ve hepsi birbiriyle alakalıdır. Onun için, yani 28 Şubattaki arkadaşlar, aynı zamanda yeri ve zamanı geldiğinde 60'ta da rolü varsa adamın veya 60'ta da aynı faktörlerden kaynaklanan birtakım unsurlar söz konusuysa, onu bizim de behemehâl irdelememiz ve algılamamız gerekiyor. Onun için, böyle kesin çizgilerle arayıp... Bunlar gökten inmiyor, bunların hepsi böyle zincirleme gidiyor.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Zaten aktristler hangi konuyu verirlerse o filmi oynuyorlar.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Yılanın başı 27 Mayıs, kuyrukları öbürleri. Yani onlar süreç içerisinde birbirini besleyerek götürmüştür, onun için birbirinden çok farklıymış gibi kesinlikle algılamamak gerekiyor.

BAŞKAN – Zaten çok öyle bir algı yok galiba.

Ayrıca, komisyon üyeleri bütün komisyonlara katılabilir diye konuşmuştuk.

Mehmet Bey buyurun.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Enver Bey'e de Komisyonumuza hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, naçizane, Cengiz Bey'i dinlediğim için oradan başlamak istiyorum, biz de aynı sistemle gidiyoruz aslında. Tabii, 60 ihtilalini incelerken, Türkiye'nin NATO'ya girişini, komünizmle mücadele derneklerinin kurulmasını, orada yaratılan bir toplumsal muhalefeti, tahkikat komisyonlarında basına karşı uygulanan yöntemleri, bunları da aslında bir bütün olarak o günkü olaylar içerisinde incelemek gerekiyor. Yani bir yerden başlarken, ciddi anlamda biz, birazdan biraz detaylı bilgi vereceğim, bizim komisyonda biz arkadaşlarımızla bir araya geldik, 1990'dan başladık. Yani 90'da siyasi cinayetler var bu ülkede, faili meçhul cinayetler var, oradan başladık. Tabii neye ulaşacağımızı bilemiyoruz, teferruatına şu anda girmeyeceğim.

Ondan sonra Cumhurbaşkanı Özal'ın ölümü var. Daha sonrasında gelişen Türkiye'deki toplumsal muhalefet var, ekonomik boyutlarıyla ciddi bir sıkıntılı süreçten geçiyor Türkiye, orası var. 28 Şubatta iktidarın görevden uzaklaştırılmasını talep eden bir askerî yapının önündeki duran, daha öncesinde duran, çok ciddi aslında, ülkede sıkıntılı

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 11

günler yaşanmış. Bunların hepsini inceleyelim istedik, o günün canlı tanıklarını dinleyelim istedik. Bununla ilgili bir liste yaptık.

İktidar değişikliğinden sonraki siyasi parti liderleri, sözcüleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasi partilerin o günkü sözcülerini, hatta Parlamento dışındaki partilerin sözcülerini de dinlemek gerekiyor. Onun arkasında işte Türkiye’de Abdullah Öcalan’ın yakalanmasından tutun da Türkiye’de yaşanan ekonomik sıkıntılar, bankaların hortumlanması, ekonomide yeni birtakım zenginlerin oluşması, yeni birtakım zengin türetilmesi diyelim, bunların hepsi aslında bu darbe sürecinin önünde, arkasında ve içerisinde olan şeyler.

Aslında 1960’tan da aldığımız zaman bugüne kadar bütün darbeler birbirinin prototipi. Yani bunu uygulayanlar birileri. Bu organizasyonu yapanlar hiç değişmiyor. Aynı şekilde geliyor, aynı şekilde devam ediyor, birbirinden farklı gibi gözüküyor. İşte hep böyle yıllardır bu yanılgıya düşmüşüzdür, efendim 60 ihtilali Demokrat Partiye, sağa karşı yapılmıştır, 12 Eylül sola karşı yapılmıştır; böyle bir şey yok. 60’tan da tutun bugüne kadar hepsi halka karşı yapılmıştır, topluma karşı yapılmıştır, ekonomiyi dizayn etme operasyonudur, toplumu dizayn etme operasyonudur. Kendilerine uygun bir yapılandırma oluşturma çalışmasıdır. O açıdan bakıyoruz ve o açıdan aldık baştan beri. 90’dan başladık, tabii 27 Nisan da olduğu için bizimkinde, en son arkadaşlarımızla 2001’e kadar geldik, bununla ilgili isimlerimiz var. Biraz biz tabii çok isim belirledik ama bunlar sadeleştirilebilir. Daha doğrusu şunu da bilmiyoruz: Belki bu adamlardan “Ben gelmek istemiyorum” o hukuki pozisyonu bilmiyoruz. “Gelmem” derse, Komisyonun böyle bir yaptırım gücü var mıdır onu bilemiyorum. Ya da ben... Gelmem derse yapacak çok fazla da bir şeyimiz yok.

BAŞKAN – Teoman Koman gelmemiş geçmişte.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Olabilir, yani belki bugün de gelmeyeceklerdir, gelmeyecekler olabilir.

O açıdan çok isim belirledik ama bunlar sadeleştirilebilir. Hatta şu da bir gerçek: Bugün 60 ihtilalinde isim verecek arkadaşlarımız, yarın bir gün o insanlara tekrar yeni ek bir isim yapabilirler, gün geçmiş de değil. Bence doğru yoldayız, yani öncesini, darbe sürecini ve sonrasını iyi etüt edip olayları çok iyi değerlendirmek gerekiyor. Programa böyle devam etmek lazım. Bizimki hazır, Sayın Başkan da birazdan açıklayacaktır. Yani tek tek isim açıklamamıza bence de gerek yok aslında.

BAŞKAN – Yukarıdan aşağıya bir okunabilir belki.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 12

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Yani 150-200 tane isim... Bence herkese fotokopi yapıp verelim.

BAŞKAN – O da olur. Biz, şu olsun olmasın diye bir fikir yürütmek durumunda değiliz. Tabii alt komisyon...

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Hayır ola da bilir, hiçbir sakıncası yok. Yani, şu isim olmasın diyebilirsiniz, şunu ekleyelim diyebilirsiniz, biz açığız yani.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Değerli Başkanım, Mehmet Bey'e teşekkür ediyorum katkılarından dolayı, tüm arkadaşlarım zaten özveriyle çalışıyorlar. Bu 28 Şubattan devam edeyim diye ben söz aldım.

Şimdi tabii, Mehmet Bey sağ olsun özetledi bir başlangıcından itibaren ama burada şöyle bir şey var: Şu anda arkadaşlarımızla hep birlikte mutabık olduğumuz isim listesi yaşadığımız dönem olduğu için ve çoğu da güncel olduğu için aşağı yukarı 200'e yakın isim oluştu burada. Bunları hepinize dağıtabiliriz ama şöyle bir durum da var. Mesela, medyada, bunların içinde çok medyatik olanlar var. Bunların üzerinde, biz bunları, medyaya yansıyor bunlar. Sonradan da belki faydalanacağımız, fayda temin edeceğimiz işler faydasız hale gelebiliyor. Nasıl bir yöntem belirlemek, yani kurulunuz, heyetiniz nasıl bir şey belirler bilmiyorum ama öyle veya böyle bunlar basına yansıyınca, çağırıp da aktüel olanlar güne geliyor, medyatik olanlar gündeme düşüyor, onlarla gidip gazeteciler buluyorlar, soruyorlar, belki buranın fonksiyonunu azaltıcı veya buraya sağlanacak katkıyı azaltıcı bir gelişme de böyle tersinden oluyor. Bunları nasıl yani, heyet olarak, Komisyon olarak bunlara da bir çeki düzen belki vermek doğru olabilir. Şimdi biz bunları diyelim ki hiç kimseyle Komisyonun dışında paylaşmıyoruz, şimdi bunlar eğer basında yayınlanırsa hem kıymeti kalmaz hem de faydadan mahrum olmuş oluruz. Buna nasıl bir yöntem belirlenecekse heyetiniz, ona göre de bir usul belirlemek lazım. Bu 28 Şubatla ilgili, tabii bunun en çok üzerinde duracağımız işlerin başında bu faili meçhul cinayetler ve bu özellikle para transferleri, bu dönemdeki Türkiye'de yani, ne diyelim, hakkı olmadığı halde devlet parasıyla zengin olanlar var, bu sermaye değişimleri var, biz iki işi bile yapsak, şu faili meçhul cinayetler ve bu para transferleriyle bankaların hortumlanmasıyla ilgili bu mafya, hortumcu ve bu çetelerle ilgili işlemleri bile yani gün ışığına çıkartıp kamuoyuyla paylaşsak o da büyük bir katkı olur.

Şimdi burada tabii, 28 Şubatta bu tespit ettiğimiz isimlerin içerisinde 20-25'e yakın milletvekili arkadaşlarımız var, başta başkan olmak üzere şimdi o dönemin canlı şahitleri var. Burada çağırıp kendi fikirlerinden istifade edeceğiz. Şimdi öncelikle buradaki milletvekili

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 13

arkadaşlarımızı bir, Meclisteki olanlara tebligat yapıldıktan sonra mı olur veya Başkanlık makamının belirleyeceği usulle önce arkadaşların fikirlerini paylaşarak onların katkılarını sağlamak, uzmanlar heyeti oluştuktan sonra bu arkadaşlardan istifade edeceğimiz... Şimdi biz diyelim ki Süleyman Çelebi baştan anlat desek, yani üç gün konuşabilir ama üç gün konuştuğunun içerisinde rapora yansıyacak belki üç sayfa olacak ama ona soracağımız soruları belirleyerek uzmanlar heyetini bir çalıştırarak her şahısla, her kurumla, her yani diyelim ki üniversite... Hangi kurumu sorguluyorsak, hangi insanı bilgi alacaksak, hangi olayı irdeliyorsak onunla ilgili uzmanlar heyetinden de bir istifade etmemiz gerekir. Aksi taktirde bütün arkadaşlarımızla birlikte tıkanırız. Hangi arkadaşımız bu kadar olayın içinde kimi sorgulayacak, hangisini yapacak. Yani çıkıp bir olayla ilgili konuşmamız kolay ama haydi bununla ilgili belgelendirme, bilgilendirme sağlayalım dediğimiz noktadan itibaren tıkanırız. Onun için buradaki arkadaşlarımızın hepsini de bir araya getirsek böyle bir imkânımız yok. Onun için, bu tespit edeceğimiz veya çağıracağımız, konuşacağımız isimlerle ilgili bir hassasiyetin temin edilmesini nasıl ederseniz heyetinizce, Başkanlık kararlaştırırsa memnun oluruz. Doğrusu bunu hep birlikte önemsiyoruz. İnşallah bir de bu darbelerle ilgili işin ana konumunun bir belirlenmesi, ana çerçevenin çizilerek belirlenmesi geçen toplantılarda karar verildi ama bir de bu darbelerle ilgili, başlangıç kısmıyla ilgili bir perspektifin gelişmesi lazım. Hocamın anlattığı, Cengiz Beyin söylediği gibi, başlangıcından itibaren, belki Osmanlı dönemindeki yapılan darbeler de dahil olmak üzere kısa özet geçilerek, yani bunun bir alışkanlık hâline geldiği... Padişah deviren yeniçeri var, padişahını asan, yani oradaki yeniçeriler var, askerler var geçmişte de. Geçmişimiz çok oralarda temiz bir tarafımız yok doğrusu. Bunları ele alırken en azından bir özet bilgi geçerek bu heyetin veya uzmanlar heyetinin böyle bir çalışmada da katkısının olması doğru olur diye düşünüyorum.

Diğer konularla ilgili tekrar paylaşıyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Aslında kronolojik sıraya göre gidelim istemiştim, 1960, 71 konusundan sonra 80'e geçecektim ama sanıyorum...

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Pozitif ayrımcılık yaptık.

BAŞKAN – 28 Şubata mı geçtiniz?

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Yok, biz sadece konuşulunca o noktada devamlılık sağlamak için.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 14

BAŞKAN – Evet, yani bu turu en azından o 1960 darbesi ve 71 muhtırasıyla ilgili husustaki görüşmeler tamamlandıysa 80’e geçelim.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Efendim o konuda ben belgelerle ilgili bir şey söyleyeyim, bir de yöntem konusunda bir şey söyleyeceğim izin verirseniz.

BAŞKAN – Buyurun.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Değerli arkadaşımın, işte başlangıç kısmını 1880’lerden hatta Fatih Kanunnamesi’nden başlatabiliriz o kadar geri gidersek. Biz demokrasiyi engelleyen darbelerden sorumlu bir komisyon olduğumuz için, yani demokrasiye geçiş sürecinden bu tarafa olan gelişmeleri inceleyeceğiz. Yoksa geriye gittiğimiz zaman...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – O damarları yakalamak lazım, yani giden su nereden gidiyor?

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Ama şimdi bakın Özcan Bey, Fatih...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Hayır, oraya girmeyelim, orası değil elbette.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – İzin verir misiniz.

Yani, ikinci meşrutiyette bir demokrasi mi var? Yeniçeri isyanında, padişahın kellesini alanlarda bir demokrasi mi var da bunlar demokrasiyi engellemek için darbe yapıyor? Biz, demokratik yaşamın o süreci engelleyen darbeler, muhtıraları araştırıyoruz. Yani...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Tamam da yani orada padişah indirilirse burada başbakan indiriliyor.

BAŞKAN – Çok değerli milletvekillerimiz, öncelikle biz Komisyon olarak...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Yani padişahın indirilmesiyle demokratik...

BAŞKAN – Zaten biz üst komisyon olarak sizlerin alt komisyondaki görevleriniz dışında bu raporlar birleştirilip üst komisyon raporu yazılırken tabii ki Osmanlı’dan günümüze tarihsel sürecin bir değerlendirmesini yaparak gireriz, rapor böyle başlar ama şimdi burada bu tarihsel süreç...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Yani bizim araştırma sürecimiz 1950’den, hatta 47’lerden, yani demokrasi denemesinden bu tarafa süreci esas görevimiz.

Sayın Başkan, bu konuda benim acil yapılması gereken bazı şeylerle ilgili talebim var. Örneğin hepimize gerekli; 1957’den itibaren Meclis tutanakları. Yani bunun yazısını şimdi yazarsak biz ancak bize bunlar gelir.

BAŞKAN – Tamamını mı istiyorsunuz tutanakların?

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Tabii.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 15

BAŞKAN – Yani klasörler dolusu olur.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Olursa olsun efendim.

BAŞKAN – Yani siz hangi döneme kimin konuşmalarına, hangi olaylar döneminde hangisi... Çünkü yaklaşık 3-4 yıllık tutanaklar dediğiniz zaman...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Üç yıllık tutanak Sayın Başkan.

BAŞKAN – Bunlara İnternet'ten de ulaşabildiğimiz için, mesela ben de açıp bakıyorum. TBMM arşivine giriyorsunuz, tutanaklar tamamen bilgisayarda var, hepsi var. Basıldığı zaman bu oda kadar olur, daha fazla olur, ben yani fiziken imkânsız olan bir şey olduğu için söylüyorum. TBMM tutanaklarına her milletvekilinin şifresiyle girme ve istediği dönemde istediği konuşmaya bakma şeyi var.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – O zaman işte buradan şuna gelmek istiyorum: Yani, bize kim...

BAŞKAN – Siz bu taramayı yapamazsınız diye söylüyorum içinden.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Ben de onu söylüyorum, yani bize uzman görevlendirilecekse, bunlar bize acilen gerekli. Yani bana göre, geçen arkadaşımın söylediği gibi, aslında herkese bir uzman görevlendirilmeli. Meclis kadrolarından görevlendirilsin, yani biz de onları...

BAŞKAN – İşte o araştırma merkezinde çok uzman arkadaş var, oralardan seçtiğiniz anda Meclis zaten bunun ana şeyidir. Araştırma merkezinden arkadaşlar size her konuda bu manada yardımcı olurlar.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Yani bize bu konuda, örneğin bana, örneğin arkadaşıma, birer uzman özel görevlendirilirse, ben ona neyi araştıracağını, bu tutanaklardan neleri çıkaracağını...

BAŞKAN – Biz davet edelim mi, ister misiniz bu şekilde belirleyip isimleri size...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Tabii, tabii.

BAŞKAN – Yoksa kendiniz mi belirlersiniz?

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Tabii, tabii.

BAŞKAN – Ben araştırma merkezinden uzmanları isterim.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Tabii, uzmanları isteyelim.

BAŞKAN – Tamam, onu yazalım.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Kaldı ki teknik olarak bize yardım edecek.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Evet, tabii, şunları getir diyeceğiz...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 16

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Tabii, tabii.

BAŞKAN – O zaman 17 tane uzman isteyeceğiz.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Evet, 17 tane uzman.

BAŞKAN – Tüm milletvekillerimize araştırma merkezinden, araştırma uzmanları bunlar, hangi alanda ne tür araştırma isterseniz... O kadar var mı? Çok oldu değil mi.

35 civarında var değil mi, bir dönem bizimle çalışınlar Meclistekiler de ne yapalım.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Gerçekten şimdi ben bu Meclis tutanaklarını kendim internetten indirmeye kalktığım zaman, araştırmaya kalktığım zaman, benim de araştırmam, herhangi bir kişinin araştırması mümkün değil.

BAŞKAN – Çıkamazsınız içinden.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Dolayısıyla ben ona diyeceğim ki, Hükûmet programının tartışmalarını çıkar bana şu tarihle ilgili.

BAŞKAN – Tamam, o olay konuşulurken ne olmuş, Meclisteki siyasi konuşmalar nelerdir, olay endeksli.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Tabii, tabii olayla ilgili. Örneğin, Kırşehir'in ilden ilçeye çıkarılırken yapılan Meclis görüşmeleri, Bakanlar Kurulundaki tartışmaları çıkar bana diyeceğim. Yani yok bunu diyemezsem, kendimin onları teker teker arayıp ya da herhangi bir arkadaşımın arayıp bulması mümkün değil. Dolayısıyla bu konudaki uzman görevlendirilmesinin hemen yapılması ve bizimle temas kurması lazım.

BAŞKAN – Tamam, bugün yazıyoruz yazıyı, araştırma merkezinden 17 tane uzman...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Şimdi şöyle bir durum var: Meclis, biliyorsunuz, bundan üç dört ay önce çıkardığı bir kanunla uzman ve uzman olmayanlar diye ayırdı ama burada uzman yazılmayıp da birçok uzman insanlar da var. Pek sıkıntı çekilmez, daha önce uzman olarak değiştirilenler gerek yok. Değiştirilmeyenlerin dışında da hakikaten burada...

BAŞKAN – Yirmi, yirmi beş yıldır Mecliste çalışan ama sınav geçmediği için uzman gözükmeyen, evet çok başarılı bürokratlar var.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Evet, onları çok rahatlıkla çalıştırabiliriz. Uzmanlık ayrı bir hadise. Yani ben mesela, bana verilecekse, adı uzman olanın verilmesini istemiyorum, Mecliste çalışmış olan insan istiyorum.

BAŞKAN – Tamam.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Mecliste çalışmış uzman istiyorsunuz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 17

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Hayır efendim uzman değil, adı uzman olsun istemiyorum, ben şahsen çalışacaksam, şahsım için söylüyorum, Mecliste bu işe kafa yormuş insan istiyorum.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Sayın Başkan, usulle ilgili söz istiyorum ama...

BAŞKAN – Buyurun.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Şimdi sevgili arkadaşlar, biz, kendi komisyonumuzda şöyle bir kronolojik sıralamayı yaptıktan sonra zaten üst komisyonun görevi de o olmalı. Şimdi biz orada, örneğin, 28 Şubatla ilgili, Özal'ın ölümünü aldık. Özal'ın ölümüyle ilgili şu anda biz MİT'in o zamanki raporunu, istihbarat raporu varsa onu, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün raporu varsa onu, işte o günkü Meclis Başkanlığındaki ya da tutanakları biz takip ederiz onları ama bu resmî belgelere ulaşmakla ilgili, yani Komisyon, öncelikle üst komisyon bunu iyi organize etmesi lazım. Çünkü yoksa biz bunlarla uğraşamayız, bizim danışmanımız olan kimse de bunları yapamaz, bu bilgileri kimse...

BAŞKAN – Bu konuları biz halledeceğiz zaten Mehmet Bey, siz bana olayları, araştırılacak konuları verin, nerelerden hangi bilgileri istediniz, biz hemen üst komisyon olarak yazılarını yazıp Başkanlık olarak kurumlardan istemeye başlarız.

MEHMET ŞEKER (Gaziantep) – Bence bütün alt komisyondaki arkadaşlarımız bunu yaparlarsa burada tartışmaya gerek kalmaz. Yoksa uzar bu iş, daha çok uzar.

BAŞKAN – Kesinlikle.

Şimdi, 1980...

İDRİS BAL (Kütahya) – Değerli Başkanım söz istiyorduk ama epeydir toplantı başından beri, isterseniz birazdan olabilir, siz nasıl uygun görürseniz, tamam.

BAŞKAN – 1960 ve 71 çerçevesinde mi yoksa yine böyle geneli üzerinde mi? Aslında ben bir konu başlığıyla tartışmaya götürmeye çalışıyorum ama...

İDRİS BAL (Kütahya) – Arkadaşlar ne konuştuysa... Bir de bir şey anlatayım: Bir trende 2 kişi varmış, iki üç saat sohbet etmişler. Varmışlar bir yere, biri demiş ki “Ya hep ben konuştum, sen hiç konuşmadın” demiş. “Vallahi ne zaman konuşmaya niyetlendiysem sen tekrar konuşmaya başladın” demiş.

BAŞKAN – Evet, buyurun.

İDRİS BAL (Kütahya) – Şimdi ben burada sıra beklerken bakıyorum arkadaşlar sağ olsunlar görüşlerini beyan ediyorlar.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 18

BAŞKAN – Tutanaklara geçmiyor, mikrofonları kapalı, siz de tutanak dışı bir konuşmaysa, biraz esnek tutuyoruz.

İDRİS BAL (Kütahya) – Yok geçsin, bence...

BAŞKAN – Kendi aramızda...

İDRİS BAL (Kütahya) – Öyle mi tamam, bence hiçbir sorun yok.

BAŞKAN – Buyurun.

İDRİS BAL (Kütahya) – Şimdi öncelikle değerli Başkanım, değerli arkadaşlar; oyunun kurallarını iyi tespit etmek lazım. Oyunun kurallarında darbe yok. Eğer biz meseleye meşruiyetini kaybeden bir iktidar diye başlarsak veya alınan tedbirlerle başlarsak, öbür taraf da şöyle diyebilir: İşte, daha Demokrat Parti iktidara gelir gelmez darbe planlarını nasıl açıklarız ya da medyanın, muhalefetin, farklı kesimlerin şu şu alımları ne yaptılar? Biz şu pencereden bakmamız lazım; bizim bakmamız gereken pencere, bu bir zihniyet sorunudur. Yaşar Bey'in de, Özcan Bey'in de söylediği gibi, geçmişte padişahların kellesini alan zihniyet, bugün Başbakanın kellesini almıştır, daha sonra kellesini almasa bile seçilmişleri göndermiştir. Demokrasilerde meşruiyetin kaynağı halktır, meşruiyeti ortadan kalkmış bir iktidarı ancak ve ancak halk belirleyebilir, seçim sandığında belirleyebilir, legal kurumlar belirleyebilir.

Bir de diğer taraftan şu da denebilir yani, eğer böyle tamamen farklı siyasi pencerelerden bakarsak, ha birileri de, normal seçimlerle iktidara gelemeyeceğini gördüğünden dolayı hep alttan vurmaya ya da işte darbeyi kışkırtmaya çalışmıştır diyebilir, bu da doğru olmaz. Bence burada defaatla arkadaşlarımız tekrar etti, zamanını almak istemiyorum arkadaşlarımın, bütüncül bakmamız lazım. Zihniyet sorunu ise, bunun medya kanadı, sivil toplum kanadı, siyaset kanadı, güvenlik kanadı, yani MİT'i, emniyeti, ordusuyla, üniversite kanadı, iş dünyası kanadı, hukuksal, bürokrasi kanadı, ekonomik olarak nemalananlar, zarar görenler kanadı, dış dünya kanadı var.

Bir de gerçekçi olmamız lazım değerli arkadaşlar. Nasıl gerçekçi olmamız lazım? Geriye üç ay kalmadı bile, seçici bir şekilde tüm bu kanatları, darbe öncesiyle, süreciyle, sonrasıyla temsil edecek insanları dinlemek, gerekli belgeleri isteme... Aksi takdirde hakikaten, yani bence iki yıl, üç yıl çalışsa yeri midir? Yeridir ama değerli arkadaşlar, süre bağlamında seçici olmamız lazım. Dinleyeceğimiz insanların da adil serpiştirilmesine dikkat etmemiz lazım. Medyayla alakalı 5 kişi dinlerken, siyasetten eğer yeterli değilse ya da üniversiteden yeterli değilse, bu her alanı aydınlatma anlamında eksiklik olur. Bu bağlamda

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 19

zaten çalışmalar yapıldı, bence bir an önce o seçici bir şekilde çalışmalara başlarsak iyi olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

1960, 71 muhtırasına ilişkin değerlendirmelere genel olarak baktığımız zaman, Komisyon Başkanlığındaki meydana gelen, daha doğrusu çalışmaları kesintiye uğratan düzenleme yapılır yapılmaz alt komisyonun kendisinin belirleyeceği, araştıracağı konuları, çalışacağı uzmanları ve dinleyeceği kişileri tabii ki zamanı göz önüne alarak... Elbette bakıyorum şimdi ben de, yani benim de kendime ait yapmış olduğum bir liste vardı ama bu 300'e yakın filan hepiniz bir şekilde zaman planlamalarını yaparak... Bütün dinlemelerin üst komisyonda yapılmasının fizikî imkânsızlığını da göz önünde bulundurarak isterseniz bunları ayırt edin ve bize bu hafta içerisinde ulaştırdığınız... İlk etapta deyin ki yani şunlar, şunlar, şuralara yazılar yazılsın, bu kişiler dinlensin; biz hemen o noktada yazıları yazmaya başlayalım fakat bugünkü dinlenecek kişiler, araştırılacak olaylar en baştan karara bağlanıp ondan sonra da bu bir değişmezlik kuralı olmamakla birlikte bunun karara bağlanmış olması, zamanın, çalışma koşullarının planlanması açısından önemlidir diye düşünüyorum. Şu anda biz biraz alt komisyonların inceleyeceği olaylar üzerinden hem bir genel değerlendirme hem belirlenilirse isimler üzerinde, isimler veya çalışmaları üzerindeydi.

1980 darbesine geçelim isterseniz...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, bir cümle söyleyeceğim.

Komisyonunda belirledikleri isimleri birbirimize verirsek, ortak isimler...

BAŞKAN – Ortak belirleyin getirin zaten. Yani bütün komisyon, alt komisyon kararını bize 100 kişiyi dinleyeceğiz, 80 kişiyi dinleyeceğiz, isimleri de budur diye getirsin, ben yazıları bir an önce yazayım.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – İşte ben de diyorum ki; örneğin bizim bildirdiğimiz komisyonda sayıda... var. 84 sayısı var. Yani bu ortak isimleri birlikte dinlersek hem zaman açısından...

BAŞKAN – Şimdi, bize onlar ulaştığı zaman Ahmet Bey, Başkanlığa ulaştığı zaman biz isimler içerisinde ortak isimleri göreceğiz, bazı isimleri zaten üst komisyonda dinleme kararı alacağız, bazılarını alt komisyonda "siz gidin" diyeceğiz veya "onları ayrıca dinleyin" diyeceğiz.

80'le ilgili söz taleplerinden Naci Bostancı Bey, buyurun.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 20

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Çok teşekkürler.

Önce yönetime ilişkin birkaç cümle edeyim izninizle.

Birincisi, biraz önce Yaşar Bey medyayla ilişkiler hususunda bir soru sordu. Medya çok önemli komisyon çalışmalarında, hele bizim gibi ilgi çekici bir komisyonun medyanın gözünden irak bir şekilde çalışmalarını sürdürmesi beklenmez. Ayrıca buna gerek de yok. Zaten çalışmamızı biz kamuoyuyla paylaşmak amacıyla yapıyoruz. Medyadan uzak, saklı gizli bir kimi zaman opsiyonlu olarak faaliyet yürütmek yerine medyayla ilişkileri düzenlemek önemli. Bu şu anlama geliyor: Bütün isimleri belki medyaya vermeyiz ama dinleyeceğimiz, çağıracağımız, her hafta eğer bu görüşmeleri yapacaksak, önceden onları medyaya vermekte bir sakınca görmem. Muhakkak paylaşmak gerekir medyayla. Esasen bu görüşmelerde medyanın bulunmasında da hiçbir sakınca yok. Şu anda var mı bilmiyorum ama dinlemelerde medya olsun ki, bu Komisyonun yapmış olduğu çalışmalar aynı zamanda kamuoyuna intikal etsin. Zaten komisyonlar; bir, çalışma süresince kamuoyuyla paylaşma yaparlar, bir fonksiyonları böyledir; ikincisi de, sonuçta bir rapor çıkartırlar, bunu da paylaşırlar. Sadece ikinciye yönelik bir çalışma yaparsak, yapmış olduğumuz çalışmanın etkisi sınırlı olur. Ben, medyayla ilişkileri düzenlemeyi ama sonuna kadar da medyaya açılmayı teklif ediyorum, yöntem böyle olmalı.

İkincisi, bu tarihsellik ve sınırlama meselesi tartışıldı. Hakikaten bir büyük resim vardır, bu büyük resim çok konuşuluyor ama bir büyük resim vardır, her bir darbe dönemi bu puzzle'ın bir parçasıdır. Bunların birbirleriyle bağlantıları vardır. Elbette geçmişe götürülecek yanları vardır. Mesela demokrasi konusundaki tartışmalar, bakarsak, meşrutî monarşi çerçevesinde modernleşme zamanlarında başlar. İstiklal Savaşı süresince Mecliste yapılan tartışmalara, oradaki zabıtlara bakarsak, oralarda halkın iradesi, bunun sınırlanması, bunlara ilişkin çok yoğun tartışmalar görürüz. 1921 Anayasası, 1924 Anayasası, Hüseyin Avni'nin, Ali Şükrü'nün yaptığı konuşmalar vardır birinci grup, ikinci grup, Meclisin yetki vermesi konusu gündeme geldiğinde halkın iradesi, diktatörlük tartışmaları vardır. Bir bakıma geçmişe götürülebilir ama bunu hiç abartmadan, sadece girişte belki açıklama mahiyetinde yapmak asıl çalışmayı, dediğiniz gibi, daha sınırlı bir tarihsellik üzerinden sürdürmek bizim için önemlidir.

Bir de, genellikle doktora öğrencilerinde görülür, çalışmanın ne kadar önemli olduğunu ifade etmek için tuğla gibi tezler hazırlarlar. Bizim de burada böyle bir kaygıdan uzak olmamız lazım. Esasen çok compact, çok veciz, işi özetleyen, mümkün olduğunca ince

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 21

bir sonuç raporu çıkartmak ama bu sonuç raporu çerçevesinde yapılan dinlemeleri, bilgileri, belgeleri buna ekleyerek ayrı bir şekilde sunmak, dileyen dipnotlar marifetiyle bu belgelere ulaşabileceği şekilde bir düzenleme yapmak uygundur diye düşünürüm. Bu, aynı zamanda hazırlanan raporun kamuoyunca paylaşılmasını kolaylaştıracaktır. 500 sayfalık bir komisyon raporunu okuyan azalır. Dolayısıyla veciz bir şekilde çıkartmakta fayda var diye düşünürüm.

Bir başka husus: Malum iki tür yöntemden bahsedilir; tündengelim ve tümevarım. Biz tümevarım yöntemiyle gidemeyiz, yani her bir ayrı olayı inceleyeceğiz, sonra nereye varacağız, buna ilişkin bir hüküm vereceğiz. Bu yöntem bence problemli bir yöntemdir. Bir genel senaryomuzun olması, o senaryo çerçevesinde olayları incelememiz ve bağlantıları bu şekilde kurmamızda fayda var diye düşünürüm. Diğer türlü bir sürü irili ufaklı olayların içinde boğulabiliriz. Esasen böylesine bir genel senaryonun Türkiye'deki iktidar ilişkilerinde ve askeriyenin bu iktidar ilişkilerindeki eşsizcelerine ilişkin herkeste az çok bulunduğunu düşünüyorum. O çerçevede bir genel senaryo esasında olayları düzenleyerek onun üzerinden çalışmayı sürdürmek zamanı daha verimli kullanmamızı sağlayacaktır.

Biz 12 Eylül Komisyonu olarak dün burada bir toplantı yaptık, akademisyenlerden de ciddi destek almayı planlıyoruz. Tanel Demirel Çankaya Üniversitesinden, Gazi Üniversitesinden Soyal Tan Çelik, Mehmet Akif Okur, Ankara Siyasaldan İlhan Uzel, onların da bulunduğu, başka uzmanların da bulunduğu burada bir değerlendirme yaptık. Akademik yaklaşım, malum, daha çok tasviri bir yaklaşımdır, şu olay oldu, şöyle etkiledi, böyle etkiledi ama her tür çalışma, malum, olguyla değer birbirinden hakikaten ayrılamaz, aynı zamanda siyasal normları ima eder. Dolayısıyla bizim o normlara ilişkin bir müştereklik çerçevesinde davranmamız mühim. Bu ortak normun da, darbeler kötüdür demokrasi iyidir şeklinde oluştuğunu düşünüyorum çok kaba hatlarıyla, çok ana hatlarıyla söyleyecek olursak.

Tabii biz hususen bunu doğrulayan veriler arayıp, bunu tekzip eden veriler varsa onları gözmezlikten gelmeyeceğiz ama mutlak surette burada yapacağımız çalışma hem geçmişe konuşacaktır hem de geleceğe konuşacaktır, bunu ihmal etmemek gerekiyor.

Şimdi 12 Eylül'e geliyorum.

BAŞKAN – İkinci bir turda söz...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Daha geledim 12 Eylül'e.

BAŞKAN – Sayın Başkanım, sözleri uzatmaktansa ikinci bir tur verip, ikinci beşer dakikalık konuşmayı ikinci bölümde... On dakika devam etsin, ikinci beş dakika buyurun, ikinci turun konuşmasını da yapın.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 22

Belli bir sistematik içerisinde yürütmeye çalışıyorum ben de.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Üniversite hocalarımıza ayrı bir seans yapalım, onlar diledikleri kadar konuşsunlar.

BAŞKAN – Yok. Hocam buyurun, isterseniz...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Toparlarsa daha iyi olur efendim, devamı...

BAŞKAN – Devam etsin, ondan sonraki bölüm...

Buyurun Hocam.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Bizim genel senaryomuz çok ana hatlarıyla şu: Türkiye'nin yaşadığı modernleşme süreci, askerî bürokrasiye iktidar ilişkilerinde özel bir yer vermiştir. Gerek Osmanlı'nın son dönemindeki modernleşme malum tıbbiyede başlar, harp sanayinde başlar, askerî bürokrasinin bir öncü rolü vardır, Hem savaşların çok yoğun olması -mesela Osmanlı'nın son yüz yılında 57 savaş olmuştur irili ufaklı- hem de modernist, öncü rol, fikirlerin kendisinden neşet ettiği kesim olarak askeriye hep öndedir. Biraz da Osmanlıdaki toplumsal yapılaşmada bir tür devletin sahibi olma hissinin yaşandığı mekân askeriyenin kendisidir. Bu, askeriye çok öne çıkarmıştır. Mesela o döneme ilişkin tanıklıklara bakacak olur isek annelerin çocuklarının asker olmasını talep ettiklerini, o kordonları, sırmaları, gelip elini teğmen olarak öpmesi vesaire, çok önemlidir. Bu sadece normatif bir durum değil, Osmanlıdaki sonradan bakiyesi Türkiye Cumhuriyeti'ne kalan insanların askeriye hem bakışıdır hem de askeriyenin taşıdığı anlamdır. İstiklal Savaşı süresince de Anadolu Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kuran, Batı Cephesini, Doğu Cephesini organize edenler askerlerdir. Enver Paşa'nın modernist girişimleri malum. Askerî bürokrasinin çok özel bir yeri vardır. Bu askerî bürokrasi Türkiye'nin cumhuriyet döneminde de iktidar ilişkilerinde çok merkezî bir rol oynamıştır. Bu hem onun örgütlü, merkezî, hiyerarşik, etkin bir yapı olmasından kaynaklanır hem de Türkiye'de sivil toplumu gelişmemesinden, demokratik irade dediğimiz alana ilişkin maddi şartların oluşmamasından kaynaklanır. Nüfusun yüzde 18'i ancak şehirlerde yaşayan, büyük bir kısmı köyde yaşayan bir ülkede, demokrasinin maddi zemini yoktur. Demokrasi sadece bir kültür ve zihniyet değildir, o kültür ve zihniyetin teşekkül ettiği bir maddi zemin vardır. Bizim bu maddi zemini hiçbir şekilde ıskalamamamız gerekir. Yani hangi şartlarda demokrasi teşekkül eder, ona bakmak lazım. Sivil örgütlenmenin olmadığı, partilerin halkın derinliklerine nüfuz etmediği, insanların siyasi partilere bile "Baba, bizi kurtar. Sen en iyisini bilirsin." diye baktıkları bir zeminde askeriyenin öne çıkması anlaşılabilir bir durumdur. Askeriye özellikle 50'lerden

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 23

sonra, Türkiye'deki iktidar ilişkileri renkli hâle gelmeye başlayınca, askeriye'nin de belkemiğini oluşturduğu bir iktidar çevresi, modernist proje çerçevesinde Türkiye'nin siyasetine müdahil olma imkân ve araçlarını kaybetmeye başladığında bu defa olağan bir şekilde sahip olduğu etkin iktidar rolünden darbeler yahut da gölgesi marifetiyle iktidar ilişkilerini dönüştürdüğü bir aşamaya geçmiştir. Darbeler bunun neticesidir. Tabii, her bir iktidar grubu kendi iktidarını genişletmek ister. Bu çok olağan bir iştir. Askeriye de sahip olduğu bu eşsiz rol çerçevesindeki kendine göre çok çeşitli biçimlerde meşrulaştırdığı iktidar etme hâlini meşrulaştırıcı girişimleri olmuştur. Bu meşrulaştırmada özellikle Türkiye siyasetindeki merkez ve merkezkaç unsurlar arasındaki ilişkiler askeriye'nin kendisini meşrulaştırmasında "Niçin benim yönetmem gerekiyor? Niçin benim vasiliğim gerekli?" bu husus da çok önemli tezlerinden birisidir. Merkezkaç unsurlar derken kastettiğim bölücülük ve irtica tehlikesi çerçevesinde bunların tedip edilmesi, bunların muhakkak kuvvet kullanılarak, demokratik hukuk devleti normlarıyla değil, kuvvet kullanılarak düzene sokulması gerektiği yönündeki bir fikir ve anlayış çerçevesinde askeriye "Ben çok lazımım, bu işler olağan yollarla olmaz. Bunların kafasına vurmak lazım." diyerek kendi otoritesini meşrulaştırma cihetine gitmiştir. Bakarsanız, bütün darbelerde anarşi, bu merkezkaç unsurların yıkıcı faaliyetleri, bunların olağan yollarla önlenemez oluşu ve nihayet darbe marifetiyle memleketi bu tehlikeden kurtarma iddiası darbelerin en temel tezidir. 60 darbesinde de böyledir, 71 12 Martında da böyledir vesaire. Şimdi, böyle olunca, askeriye'nin bu şekilde öne çıkmasını sağlayan hem maddi şartlar vardır -demokratik zeminin teşekkül etmemesi- hem de askeriye'nin kendi iktidarını sürdürmek için sürekli kendi konumunu meşrulaştırmaya çalıştığı ve halktaki bu izlenimi tahkim etmeye dönük bir iletişim biçimi kurması söz konusu. İşte, bizim kanaatimiz o ki Türkiye'nin 70'lerde yaşadığı birtakım olaylarda, işte bu meşrulaştırma ve merkezî rol oynama talebinin de belli ölçüde etkili olduğudur. Bu çerçevedeki bir analiz, esasında biz 12 Eylül'e nasıl geldik, burada partilerin, sivil toplum örgütlerinin ama özellikle askeriye'nin bu kendisini meşrulaştırma yolundaki girişimlerinin ve devlet aygıtının -ki askeriye'ye önemli ölçüde bağımlıdır- nasıl bu tahkimata destek verdiğinin araştırmasını yapacağız. Belki çok soyut olarak anlattım ama dün burada daha uzun vaktimiz vardı, benim de somuta inmeye vaktim yok.

Çok teşekkür ediyorum. Böyle bir perspektifle, bir genel teoriyle meseleye yaklaşacağız.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 24

Aynı şekilde, onar dakika olarak mı devam edelim?

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Hocam devam etsin diye, tamamlasın diye. O aynı zamanda Başkanlıkta size vekâlet ettiği için -zaman zaman siz çıkıyorsunuz- hakkını kullanmasın diye! Biz de çıkıyoruz...

BAŞKAN – Ama zaten ben konuşma sürelerini önümde saniyesiyle yazıyorum ve süresini... Hocam hiç yazmamış bile.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – On bir dakika yazıyorum!

BAŞKAN – Hiç yazmamış zaten Hocam. Süre konusunda hiç not almamış. Demek ki herkes istediği kadar, istediği sürede konuşur diye düşünmüş. Bu konuda daha demokrat belki de bana göre.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – İşte, darbenin nedeni bu. Hâlâ insanlar şeyin başına geçtiği zaman, demokratlığını az, çok olarak ölçer hâle geliyorlar. Hâlbuki bir biçimde davranmak gerekiyor, Mecliste de öyle.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Özcan, senin demokrat kalman için Nimet Hanım'ın burada oturması lazım!

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Öyle mi? Yoksa senin mi! Senin daha fazla olabilmen için herhâlde o!

BAŞKAN – Ben aslında süreye ilişkin şeye biraz daha dikkat edilmesini daha demokratik tutum olarak görüyorum.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Onu nitelikle de birleştirmek lazım.

BAŞKAN – Kesinlikle.

Atilla Bey, buyurun lütfen.

ATIL KAYA (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Tabii, değerli arkadaşlar çok değerli fikirlerini dile getirdiler. Benim görebildiğim kadarıyla, hem alt komisyonda hem de bu komisyonumuzdaki çalışmalarda komisyonumuzun bu çalışmalarını akamete uğratabilecek ya da sıkıntıya sokabilecek iki tane ana unsur görüyorum. Birincisi, sanki biraz daha böyle detaylarda boğulma gibi bir tehlikeyle karşı karşıyayız. İkincisi de, şimdi arkadaşların birtakım çalışmaları var, bize de gönderiyorlar. Bu meseleye yaklaşırken, darbe meselesine yaklaşırken, neticede bu bizim bir demokrasi tarihimiz, biz bu tarihimize nasıl bakacağız sorusu. Bir tecrübe kaynağı olarak bundan birtakım dersler, sonuçlar çıkarmak için mi bu tarihe bakacağız, yoksa her birimizin farklı siyasi duruşları, siyasi görüşlerimiz elbette ki var ve bunlarla paralel bir şekilde siyasi

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 25

önceliklerimiz de, meseleye bakıştaki önceliklerimiz de farklı, yoksa kendi konumumuzu, siyasi duruşumuzun, görüşümüzün haklılığını kanıtlamak için bir gayretin içerisinde mi olacağız? Biraz önce Naci Hoca'nın söylediği, dün de bizim komisyonumuzda dile getirilen, bir önemli husus var. Aslında, bu komisyonun ana amacı, darbelerin kötü bir şey olduğu konusunda hepimiz hemfikiriz, bunu özellikle vurgulamak ve aynı şekilde, bütün bu darbeler, 27 Mayıs'tan başlayarak, 27 Nisan e-muhtırasına kadar bunların, bu darbelerin zaman zaman toplumda, biraz önce yine ifade edildiği gibi, belli bürokratik kesimlerin, asker ya da başka bir bürokratik kesimlerin kendi iktidarlarını meşrulaştırmanın bir aracı gibi birtakım bahaneler öne sürdüklerini hep beraber biliyoruz. Dolayısıyla, bizim bu darbeler kötüdür, her ne olursa olsun bu darbelerin ülkemizin, toplumumuzun karşı karşıya kaldığı ekonomik, sosyal, siyasal sorunlara bir çare getirmediği, bunlar için bir çözüm, çare olmadığı, aksine bu sorunları daha da derinleştirdiğini ve hem bireysel anlamda hem de toplumsal anlamda önemli travmalara sebebiyet verdiği konusunda bir sonuca ulaşmamız lazım.

İkincisi, yine bu süreçte, yani daha doğrusu bu sonucun ortaya çıkmasında dönemin siyasal aktörlerinin ve ana siyasal akımların rolü nedir? Demokrasiye yeterince sahip çıkabilmişler midir? Bu süreçlerin, daha doğrusu bu sonuçların ortaya çıkmasında üslupların etkisi nedir? Bir son nokta da -yine biz dün alt komisyonumuzda konuştuk- bu darbe sonrasında yaşananların ortaya konulması. Neler yaşanmıştır? Bu sadece işte dile getiriliyor, Metris, Mamak, Diyarbakır, belli bölgelerde, mesela Kayseri'de, Erzurum'da, bilebildiğim kadarıyla Merzifon'da bölgesel yargılamaların yapıldığı, cezaevlerinin olduğu. Bunların hepsinde çok büyük işkence merkezlerinin olduğu, insanların çok büyük acılar çektiği süreçler yaşandı. Dolayısıyla bir de bizim bu çalışmamızın bir neticesi olarak bu darbe sonrası yaşananları ana hatlarıyla ortaya koymak şeklinde ki bizim aşağı yukarı alt komisyonda bu konuda oluşmuş bir mutabakat da var gibi. Bu çerçevede biz çalışmamızı devam ettirebilirsek biraz önce başlarken söylediğim o detaylarında boğulma ve diğer tehlikelerden kurtulmuş oluruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Atilla Bey.

Süleyman Çelebi Bey, buyurun.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Aslında, tabii, başlangıçta biraz patinaj olacak. Şimdi, basın da buradaki temel yaklaşımı şu: “Acı var mı? Acı!”

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 26

BAŞKAN – “Kim dinlenecek?”

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – “Burada acaba birbirleriyle ne kadar kapışacaklar?”

Oysa buradaki muradımız bu değil.

BAŞKAN – Hiç değil.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Tabii ki birer siyasal aidiyetimiz var. Ben bu listeleri verirken veya önerirken tabii ki ben kendi cephemden bakıyorum, bunu çok net söylüyorum ama bu şu demek değil: Bir yere takılmış ve bir yerin açıklığına çıkmasıyla ilgili değil.

BAŞKAN – Daha iyi bildiğiniz bir alan. Tabii ki hepimiz ait olduğumuz yerlere ait şeyleri daha iyi biliyoruz.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bildiğim bir alan olduğu için, buraya yönlendim. Bildiğim simgesel bir şey varsa, örneğin Gün Sazak gibi bir cinayet, evet yazabiliyoruz veya arkadaşların buraya ilave yaptığı hiçbir isme benim itirazım yok. Yani neden yok? Arkadaşlar bunu uygun görmüşler “Şu da araştırılsın.” Araştırılsın. Yani burada dert şöyle algılanmasın: “Bir siyasi cepheden bakılıyor...”

BAŞKAN – Evet, evet. Yok...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – ... bunlar ve diğerlerinin üstü örtülsün.” gibi bir anlayışımın olmadığını ama bilemediğim aidiyete, bilemediğim konuya “Bu da olsun, bu da olsun.” gibi bir öneriyi yapmak biraz burada ahkâm kesmektir çünkü alanımızı bilebilirsek, tarif edersek, ona göre daha iyi olur.

Sayın Başkan, biz bir akademik çevreyle de çalışıyoruz, bunu da çok önemli buluyorum. Dün de ifade ettim, bugün de ifade ediyorum, tabii biz bir akademik rapor yazmayacağız, bir tez de yazmayacağız. Bazıları buraya doğru gidiyorlar, bunun çok yanlış olacağını... Sevgili Hocam kendi kitabını yazar, buradan çıkardığı ürünlerle ilgili. Örnek diye veriyorum, yanlış anlaşılmasın. Yani rahat konuşuyorum.

BAŞKAN – Ben de kitap yazmayı düşünüyorum Süleyman Bey, sadece hocalar değil.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Düşünenler için söylüyorum tabii veya diğer akademisyenler için söylüyorum bunu ama bizim derdimiz bu değil. Şimdi, şu masada hiçbir arkadaşımız, ben de biliyorum ki şimdi hemen imzalarız, “Darbeler bir daha olmasın...” Bu çok klasik bir yaklaşım, “Darbeler olmasın.” Yani bu masada hiçbir Allah’ın kulunun kalkıp da “Darbeler olsun.” diyecek hâli yok, şimdi de imzalarız hepimiz ama nasıl olmasın, neden olmuşu araştıramazsak, bu yüzleşmeyi de yapamazsak, bundan sonra bunun üzerini de

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 27

ötmüş oluruz, kapatmış oluruz ve bir daha da o ayrıntıları görmez ve gözlemezsek sorunu aşamayız.

Sayın Başkandan ben bugün rica etmiştim. Benim bunu dağıtmamın nedeni, bir şey olmasın, yani bir farklılık olmasın diye. Kırmızıyla yazdım ama belki bazıları da alınmıştır daha önceki önerilerimden. Bu isimler, bu önerdiklerimin bazıları alınmıştır, dün bazıları konulmuştu, konulmayanlar var. Benim derdim şu: Bu kırmızı yazdıklarım, hani başlık ne olmalı, buraya ilaveler... Evet, isim listesi değil, diğer 12 Eylül darbesiyle ilgili. Bunlar “Araştırılsın.” diye önerdiğim yeni yaklaşımlardır. Bugün Sayın Başkandan rica ettim, dedim ki “Alt komisyonda bunları isimlendirmem olacak, önerim olacak” ama öyle bir fırsatımız olmadı bugün doğrusu. Kendisiyle dün beraber gayet güzel bir çalışma yürüttük ama bugün için onu yapamadığımız için, alt komisyonda da ne bu başlıkları derli toplu –açık ifade ediyorum- görüşmüşüzdür ne de bu isimleri konuşmuşuzdur. Hatta şimdi bile, önüme liste geldi, üniversiteden şu isimler dinlensin diye. Arkadaşım çok haklı olarak dedi ki “Şu isim de var.”, gördü listeyi. Yani bana bir isim önerildiğinde ben şöyle bakmıyorum: Bu isim olmasın, şu isim olmasın gibi bir derdim, bir yaklaşımım... Ama bildiğim alansa, bildiğim alanda bu işle ilgili hangi kişi uzmanlaşmışsa, ben katılıyorum. Örneğin, daha önce ifade ettiğim için söylüyorum. Tabii, Mamak’ı yazdık, Diyarbakır’ı yazdık, Metris’i yazdık, çok simgeleşmiş ama sonra ben Erzurum’u izledim mesela. Erzurum’u izledikten sonra, evet, Erzurum’u da koymak lazım dedim. Arkadaşlar şimdi “Kayseri” diyor, incelenmesi gerekiyorsa hiç sorun yok. Benim burada derdim...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Bursa...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bursa olabilir. Bilemediğim için söylüyorum.

ATILA KAYA (İstanbul) – Belli bölgeler...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Yani çok simgeleştiği için bunlar. Söylediğim 12 Eylülle ilgili.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Arkadaşlara söylerseniz, nerelerde olduğunu, hepsine gideriz.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bilirler ama çok simgeleştiği için söylemiştim.

Dolayısıyla, biz şimdi, buraya kadarki süreçte -kapsam olarak- ne yapabileceğimizi aşağı yukarı konuştuk.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Başkanım, siz de profesör müsünüz!

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Nerede o günler!

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 28

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Yani benziyorsunuz diyor da, onun için!

BAŞKAN – Süresi var.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Çok teşekkür ederim. Ben yüksek ilkokul mezunu bir vatandaşım. Yüksek ilkokulu bitirdim.

BAŞKAN – Süresi var.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN – Ben takip ediyorum. Süreniz var, bir dakikanız var.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Son cümlem.

Dolayısıyla, yine alt komisyonlar bunları daha süzerek buraya getirmeli. Artık, hangi isimlerse ortaklaşan isimler, tüm komisyonu ilgilendiren anlamında söylüyorum, onları çağıralım ve bazı belgelere... Tabii biraz önce o öneri çok güzel olmuştur. Yani biz gerçekten bu uzmanlardan, birer tanesinden yararlanıp ulaşamadığımız konular nelerse onları yazmaya başlayalım diyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Öncelikle, hiç olmazsa 10'ar kişilik listelerinizi, yani ilk etapta dinlenecek listelerin ve yazılacak yazıların, uzmanlarınızın yarın isimler olarak bana ulaştırılması durumunda hemen onların yazıları yazmaya başlarız. Yani kurumlardan isteyeceğiniz bilgiler, belgeler, dokümantasyonlar da dâhil...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bunun için komisyonların çalışması lazım.

BAŞKAN – Evet, çalışmak suretiyle bana bildirilirse... Bir de şöyle bir şey var: Biz alt komisyonları kurarken hangi kriterlere göre çalışacaklarını da belirledik. Hepimiz, hep araştırmalara, arşivlere dönüyoruz ama bu konuların psikolojik ve sosyolojik yönleri de araştırılacak. Her komisyonun en az bir psikoloji, bir sosyoloji alanında çalışacak uzmana ihtiyacı var. Yani bütün bunları en baştan alırsanız, baştan alıp götürülüşte çalışmaların senkronize olması açısından da çok önemli, bu uyumluluk da çok önemli.

Biz, açıkçası, üst komisyon toplantısını bunların kararlaştırılıp önümüze gelmiş olması şeklinde yapmayı planlıyorduk ama belli ki aslında bu konuda, Süleyman Bey'in de söylediği gibi, çok büyük bir mutabakatsızlık veya bir anlaşmazlık olması mümkün değil. Zaten, dediğim gibi, yani ben avukatlık yaptığım için, bir döneme ait tanıklığım, o dönemdeki avukatları çok daha iyi tanıyabilirim, medyanın, basının hukuk müşavirliğini yaptığım için basını da iyi bilebilirim ama bir başka açıdan baktığınız zaman, finansal sektördeki birisi bu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 29

olayı başka yönüyle görebilir. Dolayısıyla, biz aslında kendi ait olduğumuz ve yetiştığımız, bulunduğumuz ortamlara ilişkin tanıklıklarımızın daha yakından olması bu konuda yanlı olduğumuzu ortaya koymaz. Kaldı ki hakikaten ben bu komisyon mensuplarının hiçbirisinin bu konularda yanlı bir sonuç çıkaracağını düşünmüyorum. Zaten, Meclise de hakikaten yakışan, bize de yakışan bu olmaz diye düşünüyorum. Böyle de olmayacağından ben eminim.

Bu çerçevede, Selçuk Özdağ Bey, buyurun.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Ben burada Atila Kaya Bey'in söylemiş olduğu...

BAŞKAN – Ben çok özür dileyerek bir şey ilave edeceğim.

TRT'den darbe dönemlerine ilişkin yapılmış yayınlar, bildiriler, bu konudaki belgesellere yönelik bir arşiv istedim, yani ne var elinizde diye. Bunları yarın araçla aldıracağım, sanıyorum şeyi çok yüksek ama arzu edilirse onları da sizler için çoğaltacağız. Bugün yine bir çalışma hazırlattık; kronolojik takvim. Yani bir tür şey çalışma, tarihle... Bir de onları bugün çoğaltıp dağıtacağım ama o arşivleri, TRT'den aldığımız arşivleri yarın bir tasnif edelim, onları da sizlere, odalarınıza göndereceğim.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bir cümle bir şey söyleyebilir miyim Sayın Başkanım?

BAŞKAN – Buyurun.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan, bazıları yayınlandı ama bu davalar... Çok güzel bir şey yapmışsınız, öncelikle çok teşekkür ediyorum. Bu TRT arşivleri konusunda yaptığınız çalışmayı çok ayrı, önemli buluyorum.

Şimdi, efendim, TRT o zaman bütün davaları aslında çekiyordu ama çok az bir kısmını yayınlıyordu.

BAŞKAN – Var hepsi.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Var mı?

BAŞKAN – Var, var. Hepsini istedim ben de, tahmin ettim.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bundan daha güzel bir yaklaşım olamaz. Yani esas orada okuyacaksınız işte o süreçleri. Hep beraber, arkadaşların da...

BAŞKAN – Dönemsel tanıklık açısından en fazla 80 darbesi komisyonunun... Hepsinin arşivi var TRT'de ama herhâlde çok büyük bir araçla falan gönderecekler. Ben potansiyelini de bilmiyorum. Sonra dijital ortama aktarılmasını da isteyebiliriz ama şimdilik,

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 30

biz yarın bir görelim. DVD şeklinde gelecekmiş. Ne tür bir şey gönderdiklerini bilmiyorum. Biz yazmıştık, yarın gönderiyorlar.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Psikolojisini de oradan tespit etmek mümkün.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Evet.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Zaten 1980 ihtilalinde, saat altı buçuk gibi falan Ankara Valisiyle beraber TRT Genel Müdürü bir şekilde Genelkurmay'a götürülüyor ve bir daha bırakılmıyor. Yani iki kurum, bu anlamda TRT her zaman bu işlerin çok merkezinde oldu diye düşünüyorum. Belki katkı sağlayabileceğini düşündüğüm bazı yazışmaları yapar, daha sonra sizlere de onları ulaştırırım.

Bugün de şu şekilde araştırma merkezine hazırlattığımız 1945-1980 döneminde bir kronoloji var. Tamamen o dönemde, bütün yaşanan olaylar, siyasi büyük olaylar... Yani size de kronolojik bir takvim oluşturacak seçimler, sonuçları, yani değerlendirmeler, hükûmetlerin kuruluşu, güven oylamasının tarihleri filan gibi.

Selçuk Bey, buyurun. Pardon, araya girdim ama.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Teşekkür ederim.

Teferruatta boğulmamamız gerekiyor. Burada birbirimize teorik bilgiler sunmak yerine elbette ki fikirlerimizi söyleyelim. Bu fikirlerin çarpışmasından hakikat şimşeği doğar ama bizim meselemiz burada bir tarihçi, bir siyaset bilimci, bir sosyolog olarak burada değiliz biz, siyasetçi kimliğimiz var bizim. Bu siyaset kimliğimizle de Meclisin bize vermiş olduğu bir görev var. Bu görev darbeleri araştırma komisyonu, yani darbeler niye yapıldı, darbelerin dış boyutu var, iç boyutu var, ekonomik boyutu var, sosyal boyutu var, kültürel boyutu var gibi böyle tasnifler yapmak yerine, bizim bir an önce esasa geçmemiz gerekiyor. Teferruatlar esasımızı etkiler. Ben geçen toplantıda söylemiştim, Ahmet Er Bey çok hasta. Ben 1975 yılından beri tanıdığım için...

BAŞKAN – Kararı almıştık geçen hafta. Gitsin onlar tabii.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Öyle mi?

O zaman, biz komisyon olarak hemen bir görevlendirmeyle...

Bir de şu var Sayın Başkanım: Şimdi, Ahmet Er 1960 ve 1971'i ilgilendiriyor ama Ahmet Er aynı zamanda 1980'i de ilgilendiriyor. Numan Esin 1960'ı, 61'i, 62'i, 63'ü ilgilendiriyor ama Numan Esin 1971'le 80'i de ilgilendiriyor. O nedenle, bir an önce gitmemiz lazım diye düşünüyorum ve biz burada... Ben 12 Eylül 1980 darbesiyle ilgili komisyonda

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 31

görevliyim. Şimdi, kalkıp “Demokrat Partililer bunu yaptı, CHP’liler bunu yaptı, sağcılar bunu yaptı, solcular bunu yaptı.” diye meseleyi aşağıya doğru indirgemeye başlarsak esas unuturuz, esas resmi unuturuz. Bu darbede kamplaştırmalar birilerinin işine geldi. Demokrat Parti-CHP kavgası 60’ı getirdi, daha sonra dünyadaki komünist akımlar neticesindeki sağ-sol kavgaları 1971’i ve 80’i getirdi. Birileri bize kavga etmeyi öğretti, konuşmayı hiç öğretmediler ki, tartışmayı öğretmediler bize. O nedenle, biz bir an önce... Solcuları sağcılara karşı böyle kodladılar, solcuları sağcılara karşı böyle kodladılar ve hiç kimse masum değil, hiç kimse de “Ben daha az suçluyum.” deme hakkına sahip değil. Bizim bir an önce esasa girmemiz gerekiyor çünkü bütün partilerin suçu vardı ama niye böyle oldu, biz şimdi onu araştırıyoruz. Neden böyle oldu? Niçin Demirel, Ecevit, Türkeş, Erbakan kavga ettiler? Sağ ve sol kavga etti, sonuçta darbe oldu. Darbe neyi kaybettirdi? Biz bunları konuşmalıyız. Biz şimdi burada kalkıp tarihî süreci, şu olayda ülkücüler suçluydu, bu olayda Sayın Erbakan suçluydu, bu olayda Sayın Türkeş suçluydu demek yerine, acaba niye kavga ettik? Çünkü biz demokrasi geleneğini içselleştirememiştik, çok partili hayat kurulduğu zaman çok partili hayatı içselleştirebilecek bir kültür yapımız yoktu, ardın da sağ ve sol gelenekseldi Türkiye’de, hiç kimse sosyoekonomik ve sosyokültürel yapıya bakarak sağcı veya solcu olmadı, geleneksel olarak oldular ve bu da başkalarının işine geldi, bizi dövuştürdüler, konuşamadık, tartışamadık. İşte, konuştuğumuz zaman ne oluyor? Darbeleri araştırma komisyonu kuruluyor. Yani elli yıl darbelere maruz kalan, darbelere muhatap olan Meclis diyor ki “Benim artık iyi darbem-kötü darbem yok.” Biz bir zihniyet devrimi de yaşıyoruz aynı zamanda Türkiye’de. Düne kadar birileri şu darbeye sahip çıkıyordu, birileri bu darbeye sahip çıkıyordu. Şükürler olsun ki biz idraklerimize giydirilen deli gömleklerini çıkardığımız için artık bütün darbeler kötüdür diyoruz, ekonomiye zarar verdi, ahlaki yapımıza zarar verdi, kültürel yapımıza zarar verdi, demokrasimize zarar verdi diyoruz ve bunun karşılığında da darbeleri araştırma komisyonu kuruyoruz ve darbeciler her zaman bizi korkuttular. Siyasetçinin korkutulmaması lazım. Eğer siyasetçiyi birileri korkutursa siyasetçi onun kokusunu taşır, onun tenini taşır, onun tonunu taşır, onun tercümanı olur, onun gözü olur, kulağı olur. Siyasetçilerin önüne her zaman Menderes resmini koydular ve her zaman birileri, özellikle bu darbeciler, askerler siyaset terbiyecisi olarak bizim karşımıza çıktılar. Biz artık kendimizi terbiye edecek insanlar istemiyoruz diye bu komisyonu kurduk. Bir an önce, hemen komisyonlar göreve başlamalı. Ahmet Er’i ziyarete gitmeliyiz ve Numan Esin’den hemen randevu alıp bir an önce göreve başlamalıyız diye düşünüyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 32

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ben teşekkür ederim.

Geçen hafta kararını çıkardığımız bir husus olduğu için alt komisyonu bu konuda görevini yapmaya davet edelim.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Başkanım, diğer alt komisyonları da görevlendirirseniz... Ben bağışlayınız. Yani 1980'den biz gidelim ama 60'tan da birileri... Acaba, beraber mi gideceğiz?

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – 60'ın zaten... Beraber gideceğiz.

Gittiğimiz zaman...

BAŞKAN – 60'tan kim?

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Bir an önce neticeye gitmemiz lazım.

BAŞKAN – Ahmet Bey, Cengiz Bey, Şirin Bey, Özcan Bey...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Her partiden de bir kişinin olması gerekiyor.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Her partiden bir kişi olsun.

BAŞKAN – Tamam 5 kişi.

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – O komisyonla ben de gitmek isterim.

BAŞKAN – Yaşar Bey...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Affedersiniz Başkanım. Gün verecek misiniz? Biz gün belirleyelim.

BAŞKAN – Şöyle de bir şey var: Gitmenizin... Daha doğrusu dinleyeceğiniz kişinin yaşlı olması sebebiyle, bizim gitmemiz daha uygun olur diye düşündük ama mutlaka önceden bir haberdar olursak, kendisiyle biz bir diyalog kuralım komisyon olarak. Evinde kabul etmeyi arzu etmeyebilir her kimse. Bizi kabul etmeyi düşündüğü başka bir yer de onlar için ayarlayabiliriz, Meclise gelebileceği, gidebileceği...

ENVER YILMAZ (İstanbul) – Valilikler olarak...

BAŞKAN – Organize etmek açısından bilirse önceden gününü, ona göre kararlaştırırız diye düşünüyorum.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Siz konuşur, randevulaşırsanız.

BAŞKAN – Biz alırız onu.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Numan Esin'e de aynı komisyon gitsin.

BAŞKAN – Tamam, aynı grup gitsin.

Birçok ismin şöyle kontağı var zaten.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 33

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Tahir Alkan ismi çok önemli. Belki bilmiyor buradaki komisyon üyeleri de ben Ahmet Er ve Numan Esin'den bildiğim için biliyorum. O zamanlar bir askerî öğrenci kendisi, daha sonra kurmay albaylıktan emekliye ayrılmış. 61 ve 62'yi çok iyi bilen bir insan. Talat Aydemir olaylarını çok iyi biliyor. Daha sonra münzevi bir hayat yaşamış dışarıda ama çok önemli bilgilere ve belgelere sahip, Ankara'da yaşıyor.

BAŞKAN – Şimdi isimler üzerinde duruyoruz ve şöyle bir şey var: Yani çok kesin olan, net olan bu 2 ismi karara bağladık. İsterseniz, bu çerçevede, tekrar, aynı, soracağınız soruları filan belirlemişseniz, zaten diğer birkaç ismi de bugün karara bağlayabiliriz diye düşünmüştüm ben aslında.

Süleyman Demirel'e karar verebilirdik. Hemen onu da karara bağlayalım isterseniz, soracağınız sorular belli ise.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Rahşan Hanım da olabilir mi? O da çok yaşlı. Öyle diyorlar görüşmelerim neticesinde. Sayın Fikri Sağlar'la birkaç defa görüştük.

BAŞKAN – Şöyle bir şey söyleyelim: Bugün itibarıyla aldığımız kararlar bütün komisyonları ilgilendiren isimler üzerinde sağlanan mutabakat çerçevesinde diyelim, diğerleri alt komisyonların meselesi zaten.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Hüsamettin Cindoruk 60'ta, 71'de ve 80'de...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Doğru, çok doğru. 5 tane isim...

BAŞKAN – 28 Şubat süreciyle ilgili alt komisyon çerçevesi içerisinde söz talepleri var.

İdris Şahin Bey, buyurun.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Sayın Başkanım, ben özellikle usul yönünden...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Affederseniz İdris Bey. Süleyman Bey, Rahşan Hanım, Hüsamettin Cindoruk, onunla ilgili de komisyon oluşturduk mu?

BAŞKAN – İsterseniz, bütün bu dönemleri değerlendirelim. Ben bu tartışmayı ve kararlaştırma kısmını sona bırakmıştım, karar alacağımız süreçleri. Bütün dönemleri tamamlayalım, ondan sonra isimler ve kararları verelim. Diğerlerini de, dediğim gibi, aciliyet kesbeden ve bütün komisyonları ilgilendiren isimleri kararlaştırmış olalım ki diğerleri alt komisyonların yetkisine bıraktığımız hususlar oldu zaten.

Buyurun İdris Bey.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 34

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Başkanım, öncelikle 28 Şubat ve 27 Nisanla alakalı Yaşar Bey ayrıntılı olarak ifade etti, Mehmet Bey de çok güzel bir şekilde açıkladı. Dinlenecek isimlerimiz tamamen belirlenmiş durumda ama tabii bunlar...

BAŞKAN – Tamam, güzel.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – ... hepinizin takdirine mutlaka sunulacak, uygun görürseniz de dinlenecek. Ben sadece iki hususta beyanda bulunmak üzere söz aldım.

Öncelikle, medyanın bu tür toplantılarımızı takip etmesi noktasındaki düşünceye... Özellikle 28 Şubat süreci yargıya intikal etmiş olması sebebiyle, bir nevi, pek çok hadisenin her gün gündemde olması sebebiyle ben çok uygun düşmeyeceğini düşünüyorum. Zira, buradaki konuşmalarımızı sanki birer mahkemenin üstünde kesin ibareymiş gibi, kati kurallarmış gibi medya...

BAŞKAN – O değil ama zaten medyanın bulunduğu araştırma komisyonları normalde de o tür çalışmıyorlar. Konuşanların üzerinde çok büyük bir baskı oluşturuyor.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Yani bu şekilde algılanabilir ve bunu ben mahzurlu görüyorum.

BAŞKAN – Zaten tutanakları var.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Hukuki açıdan da zaten bu mümkün değil. Aksi takdirde Anayasa'nın 138'inci maddesine aykırı hareket etmiş oluruz.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Ortadan kaldırmış oluruz.

İDRİS ŞAHİN (Devamla) – Tabii ki.

İkincisi: Ortak isimler noktasında... Burada ortak isimlerde -özellikle Enver Bey de baktı, listede mesela iki tane, diğer arkadaşlarımızın beyan ettiğinin- 60 darbesiyle alakalı Cengiz Bey'in, Enver Beylerin çalışmasına ilaveten iki tane isim var; diğer bahsedilen, hem CHP ve MHP'nin ortak vermiş olduğu listede. 28 Şubatta da aşağı yukarı isimler belirlendi, ikisi eksik...

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Diğerleri hep ortak.

İDRİS ŞAHİN (Devamla) - ...diğerleri ortak. Bizde de pek çok isim... Şu anda baktım ben; hem Süleyman Bey'in vermiş olduğu listede var hem burada var dolayısıyla ortak isimleri hemen bir netleştirelim, ortak isimleri ana komisyonun dinlemesine karar verelim, diğerlerini de alt komisyonlar kendisi bir davet usulüyle bildirsinler ve bunları dinlesin. Benim söylemek istediğim bu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 35

Bir de şunu özellikle ifade etmek istiyorum: Herkesin ayağına gitmek gibi bir alışkanlık da meydana getirmeyelim.

BAŞKAN – Olmaz.

İDRİS ŞAHİN (Devamla) – Önce davet edelim. Mesela, Ahmet İsvan ve Sayın Er’le de alakalı olabilir. Belki buraya gelmek isteyecektir, bir araç gönderip buraya getirtip hepimizin dinleme imkânı da olabilir bu isimleri. Öncelikle bu usulü kendilerine hatırlatıp davet ettiğimiz zaman Meclise gelebileceklerini ifade ediyorlarsa Mecliste, eğer gelemeyeceklerse de İstanbul’da yine Meclise ait olan bir kısım mekânlarda bu vatandaşları dinlemenin uygun olacağını düşünüyorum ve teşekkür ediyorum

BAŞKAN – Atila Bey, söz almak için mi?

ATILA KAYA (İstanbul) – Ben sadece şeyle ilgili Sayın Başkanım, daha önceki bir toplantıda da söyledim ben. Alt komisyonlarımızın toplantıları... Bu konuda alt komisyon başkanları toplantı saatleriyle ilgili bizleri bilgilendirirler. Bir de kendi aralarında bir diyalogla geçmek suretiyle... Mesela, diyelim ki 28 Şubatla ilgili komisyon toplantılarına katılmak istiyorum ama aynı saatte bizim komisyonun da toplantısı olabilir ya da o komisyonun toplantı saati bize bildirilirse hiç olmazsa vaktimiz varsa en azından...

BAŞKAN – Alt komisyon başkanları komisyonlarının toplantıya davetlerini Başkanlığımıza iletirlerse zaten bu duyuruları; alt komisyonların hangi günler, hangi saatlerde toplanacağını biz net olarak bildiririz. Ama şu ana kadar biraz dostluk çerçevesinde sanıyorum... Telefonları sizin kendi makamlarınızdan açılarak mı gitti, bilmiyorum ama, onu, alt komisyon toplantılarını, duyurularını Komisyon Başkanlığı olarak biz yürütürsek orada bir problem kalmaz diye düşünüyorum.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Evet, telefon zincirinden daha çok bunu sizin kurmanız kadar güzel bir şey yok.

BAŞKAN – Ben böyle yürüdüğünü düşünüyordum şu ana kadar. Orada bir problem olmuş demek ki.

Özcan Bey, buyurun.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Şimdi, tabii, Türkiye’nin içini hallettik üç aşağı beş yukarı yani kime gidilecek, ne yapılacak da.

BAŞKAN – Özcan Bey, çok özür dilerim.

Sözünüzü kesiyorum ama şöyle bir şey yapalım mı? Bütün dönemleri konuştuk, şimdi somut olarak isimler varsa, ortak isimler ve bütün komisyonu ilgilendiren isimler; onları

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 36

tespit edelim, onları karara bağlayalım. Bazı yerlerden de dediğim gibi, ben sizler adına yazamam ama mesela TRT'yi düşünün, bir yığın kurumdan yazı isteyeceğiz. Bunların hazırlanması, yazıların ulaşması, oradan onların hazırlanıp bize gelmesi zaman alacaktır. O yüzden bir an önce bunların çerçevesini çizmemiz gerekiyor diye düşünüyorum.

Buyurun.

ÖZCAN YENİÇERİ (Devamla) – Evet, onu yapalım ama benim bu söyleyeceklerimin olmayacak duaya amin demek gibi düşünülmemesi gerekiyor. Bana göre, 27 Mayıs'tan şöyle bir ay önce, 27 Mayıs'tan bir ay sonra -daha da artırılıp eksiltilebilir bu- mesela o zamanın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin arşivlerine müracaat edilebilir mi? Orada büyükelçi vasıtasıyla o dönemde bu konuda nasıl değerlendirme yapılmış, onu alabilir miyiz? 71 ve 60 için söylüyorum. Onun dışındaki darbelerde de gerek 28 Şubat... Mesela, Elizabeth Shelton, ismi var orada. Darbe söz konusu olduğunda Tansu Çiller onunla ilişki kuruyor, oradan Madeleine Albright'la ilişki filan... Amerika'da Amerikan Senatosunda veya işte RAND Corporation'da ve diğer strateji merkezlerinde o süreç içerisinde acaba bizim ulaşabileceğimiz bilgiler olabilir mi? Çünkü biz, klasik, bilinen, aleni bilgilerden hareket ederek, açık bilgilerden hareket ederek bir değerlendirme yaparsak toplumun bizden beklentisini de bir anlamda karşılamış olmayız. Yani bunun oradaki yansıması nedir? İsrail'e ulaşabilir miyiz? İsrail, Tel Aviv, o dönemde o darbelere nasıl bakmış? Nasıl bir değerlendirme yapmış? Menderes'in asılması sırasında girişimler ve bu girişimlere dayalı olarak yapılan yorumlar neler? O kritik anlarda belirli şeylere yönelik olarak, Türkiye'ye yönelik olarak oradaki siyaset adamlarının, diplomasinin rolü ne olmuş ve onlar nasıl bir değerlendirme yapmışlar? Ve o "Bizim çocuklar darbe yaptı." söylemi ve bu söylemin arkasındaki müktesebatı biz kavrayabilir miyiz, algılayabilir miyiz? Bunun son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Eğer oradan girersek problem yok.

"Fransız, Alman, İngiliz ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Amerika'daki ve Tel Aviv'deki arşivlerden -büyükkelçiler vasıtasıyla- o döneme ait bize malumat veya bilgi aktarabilirler mi?"yi bir araştırmanın zorunlu olduğunu özellikle ifade etmiş olayım.

BAŞKAN – Tabii, bizim büyükelçiliklerimiz kanalıyla değil de alt komisyonlarımız, somut olarak hangi olaylar hakkında, kimin görüşüne ilişkin ne tür bir bilgi istediği konusunu netleştirirse şey yapabiliriz diye düşünüyorum.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Sayın Başkanım, izin verir misiniz?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 37

Yani alt komisyondan ziyade komisyonumuz bu konuda şöyle bir değerlendirme yaparsa daha kolay olur gibi geliyor: Büyükelçiliklerimizde zaten bizim bu konuda... Basın- yayın organlarının, hükûmetlerin bildirileri konusunda bir arşivleri vardır...

BAŞKAN – Araştırınız.

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Onlar bizim buraya o sıralarda kripto mripto çekmiyor mu?

BAŞKAN – Onların... İşte, dediğim gibi, somut olayları tespit ederseniz diyeceğim... Birçoğu belki de devlet sırrı niteliğinde olacak. Kriptoların dereceleri var, oradan alamayabileceğiz. Yani o yüzden söylüyorum.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Yani devlet... Faydası da zararı da bana geliyor.

BAŞKAN – İsimler üzerinde şimdi üst komisyon üyelerinden kimlerin gitmesi hususunu... Süleyman Demirel'i...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Belirlendi 5 kişi ya.

BAŞKAN – Bu 5 kişi her birine mi... Tekrar teyiden söylüyorum: Cengiz Yavilioğlu Bey, Ahmet Toptaş Bey, Özcan Yeniçeri Bey, Selçuk Özdağ Bey, Yaşar Karayel Bey.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Bence Başkanım, üst komisyonda kim arzu ederse gitsin.

BAŞKAN – Üst komisyonda kim arzu ederse gitsin dersek eğer... Çünkü bir eve gideceksiniz yani 17 kişi birden gidemez, bu bir şey de oluşturur, yanınızda tutanak memurunuz da olacak.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Şöyle bir şey yapabilir miyiz efendim, somut önerim: Yani yapılan doğru ama her komisyondan...

BAŞKAN – 8 yapalım, 8'e çıkaralım sayıyı o zaman ama 17 kişinin gidebileceği bir şey olmaz, fiziken mümkün değil yani...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Olmaz, mümkün değil. Her komisyondan bir arkadaşımız olursa yine biz bu işi çözebiliriz Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Bence de...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Var her komisyondan zaten bir kişi.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Yok. Mesela, Ahmet Bey -örnek diye veriyorum- katılıyor, Demirel'le ilgili konuşacak ama bizim 12 Eylül komisyonundan herhangi bir arkadaşımız olursa...

BAŞKAN – Şimdi, isterseniz şöyle bir şey yapalım: Ayrı ayrı gitsinler o zaman.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Bir teklifte bulunabilir miyiz?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 38

BAŞKAN – Buyurun.

FEYZULLAH KIYIKLIK (İstanbul) – Çok az insanı evinde ziyaret edeceğiz. Bunların çoğu bir yer ayarlandığı takdirde oraya gelebilecek insanlar yani evinde dinleyeceğimiz insan 3 tane olmaz ve olmamasına da dikkat etmekte yarar var. Çünkü evinde misafirsiniz, birçok konularda misafirlik adap ve edebini de korumak zorundasınız, orada o insanı da sıkıntıya sokmamak zorundasınız. Buradan gidecek insanlar... Adam bir şeyler ikram etmek zorunda kalır, gelen, giden, bir sürü şey olur. Mümkünse hasta olan Ahmet Bey hariç...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Numan Esin, o da hasta.

FEYZULLAH KIYIKLIK (Devamla) – Numan Esin de hasta diyorsunuz. Demirel çok rahat. Mesela, Çankaya’da bir yer, Cumhurbaşkanlığında bir yer ayarlanır, orada güzel bir yere oturtturulur, etrafına alt komisyon başkanlarından birer tane, diğer arkadaşlar da öbür tarafta, hepimiz dinleyebiliriz gibi yani bunları da düşünelim veya söz gelimi, benim mutlaka dinlenmesi gerektiğine inandığım insanlardan birisi işte Rasim Cinisli veya ne bileyim, Çetin Altan veya Begüm Toker, Bilgehan Toker. Ben bunların mutlaka dinlenmesinden yanayım çünkü bunlar birer tarihtir hakikaten. Bunlar da böyle bir yere çağrılıp... Bunları da bizim topluca dinlememizde ben yarar da görüyorum. Bir yere çağırırız, kürsüye oturturuz, yanına da siz oturursunuz. Soruları yine siz sorabilirsiniz ama bir soru soracaksak bir yazıyla “Biz size şu soruyu da sorabilir miyiz?” diye orada “spontane” diyorlar ya işte, ceffelkalem akla gelenleri de bu şekilde bildiririz ve böyle giderse daha güzel gider diye düşünüyorum. Çünkü ben bir Demirel’i dinlemek hiç istemem çünkü çok dinledim, hakikaten dinledim ama ben bir Çetin Altan’ı ciddi anlamda dinlemek isterim. Bir Bilgehan, Begüm Toker’i ciddi anlamda dinlemek isterim. Belki arkadaşlarımızın aklına gelmemiştir ama derin devletin ortaya çıkması yönünden ben bir Sarp Kuray’ı mutlaka dinlemek isterim.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Ekseriyetle en azından 3 kişinin gitmesi gerekiyor.

FEYZULLAH KIYIKLIK (Devamla) – Yani benim bu teklifimdir, kabul edilir veya edilmez.

BAŞKAN – Öncelikle şunu ifade etmek isterim ki: Bir: Burada aslolan Komisyonda dinlenmesidir ve Komisyonda dinleyeceğiz; prensip budur, genel kural budur. Bütün alt komisyonlar isimleri bize bildirecekler. Dinleme yapacağımız gün herkes, bütün komisyon üyeleri, arzu edenler daha doğrusu, katılacak ve sorularıyla, cevaplarıyla gidecek fakat takdir edersiniz ki buraya gelip gelmeme davet ettiğimiz kişinin tamamen ihtiyarinde olan bir konu; gelir veya gelmez. Dolayısıyla gelip gelmeme gibi rızalarına bağlı bir hususta, bizim de

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 39

görevimiz araştırma olduğuna göre, amacımız da bunu öğrenmek olduğuna göre, geçmişte Cumhurbaşkanlığı yapmış veya daha ileri yaşa gelmiş insanlarla biz komisyon olarak diyalog kurarız telefonla. Bir görüşme talep ettiğimizi, bu görüşmeyi nerede gerçekleştirmek istediklerini sorarız. Burada veya İstanbul'da gideriz, bu kısmı ayrı. Ama onun dışında, önerdiğiniz tüm isimlere, buradan, komisyonlardan mutabakatla bize gelen tüm isimlere hızla davetleri yapalım, günlerini, saatlerini belirleyelim ve dinlemeye başlayalım. Bunlara hepsi dâhildir diye düşünüyorum.

Bugün itibarıyla birkaç ismi karara bağlayalım. Bunların nedeni de her darbe dönemini ilgilendiren ortak isim olmaları; Süleyman Demirel, Rahşan Ecevit, Hüsametdin Cindoruk gibi, Ahmet İsvan, Numan Esin gibi. Bu 5 ismi karara bağlayalım bugün itibarıyla...

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Bir kişiyi dâhil edebilir miyim efendim yaşlı olduğu için. Tabii, Yalova'da dinlememiz lazım; Ahmet İsvan. Bayağı, yaş itibarıyla...

ÖZCAN YENİÇERİ (Ankara) – Sayın Hüseyin Kıvrıkoğlu'na Kıbrıs'ta bir suikast yapıldı. Bu suikastın 1.500 metreden bir astsubay tarafından yapıldığı ve sonra da o astsubayın... Bir albaya isabet ettiği kurşunun ve orada albayın öldüğü, sonra da bu astsubayın öldürüldüğü ifade ediliyor. Şimdi o olayda tabancasından kurşun çıkan ve... Oradaki hadisenin çözülmesi birçok şeyde bize ipucu verecektir. Bu bakımdan oranın üzerinde biraz fazla durmamızda yarar var. Bir de, tabii, Cavit Çağlar çok önemli bir adam. Burada olduğu için ben şey yapmadım, arkadaşlar almışlar, listeye baktım. 12-13 Haziranı Cavit Çağlar'dan bir soralım. Cavit Çağlar, biliyorsunuz, o zaman Sayın Erbakan'a gidiyor, rahmetliye -Sayın Demirel gönderiyor, Demirel'e soracağız bunu zaten- diyor ki: "Artık, askeri kontrol edemiyorum, tanklar Maltepe'de sokağa çıktı, istifa et." Erbakan o arada şeyi arıyor ve bakıyor gerçek mi. Bakıyor ki ciddi gelişmeler var, o arada Elizabeth Shelton'u Tansu Çiller arıyor ve onun vasıtasıyla işte Amerika'ya da "Bunu engelle." diyorlar. Madeleine Albright da bir açıklama yapıyor o arada, Dışişleri Bakanı: "Türkiye'de demokratik sürecin aynen devam etmesinde fayda var." şeklinde bir açıklama yapıyor. Yani şimdi bunları nereye bağlayacağız? Burada, arkada bir şeyler var. Bu kurşun çıkıyor, adam ölüyor, o öldüreni kim öldürüyor? O trafik kazası, ona dayalı şeyler... Bunları eğer biz algılasak... Bunu kayıtlara geçsin diye söyledim, bunların üzerine gidelim.

BAŞKAN – Aslında bu söyledikleriniz çok mühim. Alt komisyon toplantılarını da burada yapmanız ve bütün bu değerlendirmeleriniz... Dediğim gibi, söylediğiniz isimlerin

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 40

hepsi önemli, birçoğu, ifade edilen isimler benim listemde de var. Bu kararları verip bize ulaştırırsanız biz bir an önce bunların davetlerini yazmaya başlarız diyorum.

İDRİS BAL (Kütahya) – Başkanım, Mehmet Ali Birand da bu çerçevede dinlenebilir mi?

BAŞKAN – Çok var, benim listemde 100'ün üzerinde var.

İDRİS BAL (Kütahya) – Mesela, Kenan Evren'i de aynı şekilde.

BAŞKAN – Bu çerçevede değil.

BAŞKAN – Yani bütün listelerde var. Şimdi o listeler bana gelsin, biz şimdilik bugün itibarıyla bu kararı alalım. Ziyaret edecek komisyon üyelerini de bu anlamda belirlemiş olduk, ilaveler de olabilir, bazen o gün müsait olan, olmayan... Biz gerekli iletişimi Komisyon Başkanlığı olarak kuracağız.

Bugün itibarıyla, alt komisyonların çizdikleri genel çerçeve içerisindeki çalışmalar için dinlenecek isimleri tespit etmek suretiyle Komisyon Başkanlığımıza bildirmeleri, yine istenecek bilgi ve belgelerin hazırlanıp Komisyonumuza ulaştırılması, uzmanların liste hâlinde Komisyonumuza ulaştırılması ve gerekli kurumlardan uzmanların davet edilmesi, bilgi ve belgelerin istenmesi hususunu karara bağlıyoruz.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Hepimize birer uzman görevlendirirseniz hemen göreve başlayalım.

BAŞKAN – Hemen görevlendirmelerinin yapılmasını ve bir dahaki toplantıya kadar... Dinlemelerin gelecek hafta itibarıyla başlamasını...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – İsimleri bir daha söyler misiniz?

BAŞKAN – Listeler gelsin, davetleri yapalım, onun cevabına ilişkin.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Dinleyeceğimiz kişiler 5 mi, 6 mı?

BAŞKAN – 5.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Sayın Başkanım, listeyi bir okuyabilir miyiz?

BAŞKAN – Kişilerle diyalog kuracağımız için, tarihi belirleyelim. “Dinleme günü” diyorlar ya biz bir diyalog kuracağımız ve uygun gün alacağımız için günü şimdiden bizim belirlememiz mümkün değil.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – O listeyi bir daha okur musunuz?

BAŞKAN – Uzmanımız bir daha okur musunuz...

KOMİSYON UZMANI - Süleyman Demirel, Rahşan Ecevit, Hüsamettin Cindoruk, Numan Esin, Ahmet Er.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236)

Giriş :14.30

Tarih : 30/5/2012

Grup : Uyan

Sayfa : 41

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Ahmet İsvan'ı ilave etmiştik Sayın Başkanım.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Sayın Başkanım, Komisyon olarak bizim bir talebimiz var bir de, onların da karara bağlanmasını istiyoruz. Değil mi Yaşar Ağabey?

YAŞAR KARAYEL (Kayseri) – Evet. Yani eğer dinleyeceksek bir karar verilmesi lazım ki...

BAŞKAN – Hayır, bunları sadece üst komisyonu, bütün komisyonları ilgilendiren, yaşları ilerlemiş kişiler olarak, yoksa hepsini... Sizin verdiğiniz kararları biz uygulayacağız.

Ben şimdi toplantıyı kapatayım. Genel olarak üzerinde bir değerlendirme...

Gündemimiz tamamlanmıştır. Önümüzdeki hafta toplantıda görüşmek üzere toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.20